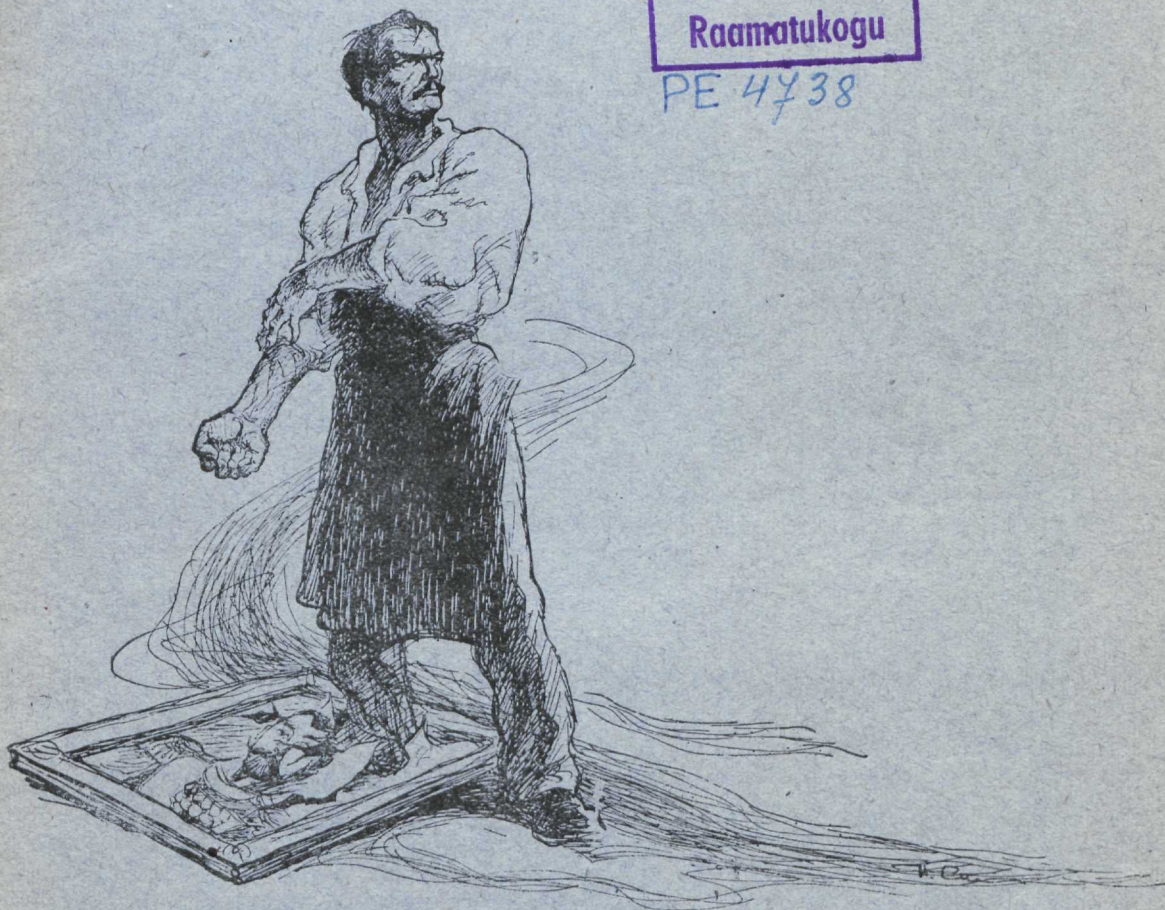

№ 61-62 □ □ □ August 1925 □ □ □ Võigi maade proletaarlased, ühinege!

Klassivõitlus

Fr. R. Kreuzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE 4738

KAHEKÜMNE AASTA EEST. — Joonistanud I. SIMAKOW

NEWSKI PROSPEKTIL 1905. AASTAL. — Joonistatud I. SIMAKOW.

P y r r h u s e = w ö i t

Peale 1. detsembri tööraha ülestõusu mahajurumist, peale selle kui sõjakohtu kometimängu „ofustel“ või lihtsalt fashistlikkude kaagitajate „äranaagemistel“ või jälle kaitsepolitsei inkviisitsiooni kambrites furnitspinnamise teel oli hävitatud enam kui 500 paremat eestvõitlejat Eesti tööliste ja talurahva ridades, peale selle kui tööraha huvidele truuksjäänud tööliste ja talurahva esitajad riigikogust ja omavalitsuse esituskogudest olid „ümberpaigutatud“ „demokraatia“ siule ja mõitele enam vastavatesse asutustesse — kriiskas kodanlus ühes juudastega võidurikkalt: jumalale tänu, „iseiseisvus“ on päästetud! ja püüdis iga ilmakaare poole tõendada, et kodanlus „hiilgawa“ võidu olemat saanud kogu tööraha revolutsioonilise liikumise üle.

Mahtlemata ei tule tööraha kaotusi 1. det. ülestõusus tühisteks pidada, kuid kodanluse „hiilgaw“ võit on Pyrrhuse võit, mis homme hävitavaks kaotuseks kujuneb: 1. det. ülestõus ei matnud klassivõitlust maha, vaid oli võimfaks tõukejõuks klassivaenu weelgi hoogsamale süvenemisele. Vädi arwab kodanlus, et need sajad pojad ja tütreid ning naised, kelle isad ja mehed kangelasklikult langenud võitluses tööraha huvide eest, on nüüd hakanud armastama tinuka kuuli ja kaagivõit?

Ja ligi 2000 türmidesse topitud töölist ja talupoega? Oktoobrirevolutsioonis olid eestvõitlejateks ja juhtideks just tuhanded enamlased, kes wisadeks võitlejateks koolitatud türmides ja Siberi kaevandustes.

Kas arwab Eesti kodanlus, et „demokraatia“ piimatürmid ainult karjalambaid kasvatavad?

Et ka Eesti tööline ja talupoeg türmide tuleproovis klassiteadmusest karastab ja süvendab — eks ole sellele küllalt iseloomustavaks tõendusjaks, et kodanlus on võinud amnestiat anda ainult — Sinkhorstile! Vädi loodab kodanlus, kui ta tööraha ühise väerinna esitajat riigikogust ja omavalitsuse esituskogudest türmidesse demokraatia aabitjat õppima paigutas ja esitajate kohad juudastele ja teistele tööraha waenlastele jagas, et siis sellega

ka tööraha ühise väerinna ligi 100 000 hääletajat on sofsideks ja tööraha waenlasteks muutunud? Ka neilt, kes sibunud lootust valimisesele külge, kuuled nüüd linnas tööliskorteris ja maal saunikuonnis ainult üht vastust: „Teame nüüd, et kurajatega võideldes on vähe valimiseselelist. Tuleb õppida tarvitama ka piisfi!“

Tööraha ühise väerinna rühmade rüüstamine näitas kõige vähem teadlikkudele hullkadele, et töörahas võib ahelatest pääseda ainult nii võideldes, nagu võitles Tallinnas Eesti proletariaabi eelvägi 1. detsembril — sõjariist pihus.

Selle klassivaenu süvenemise ja klassiteadmuse tõugu tõrval, mis eeltingimisteks on klassivõitluse teravnemisele, lähendab uut otsustavat võitlust ja tööraha võidupaewa weel hullkade äärmine wiletsus, nähjapalgaad, tööpuudus, nälg ja kodanluse täielik võimetus majanduslikku elu korraldada. Kui kindlad on Eesti „majandusliku iseolemise“ aluspalgid, seda iseloomustavad sabanded avalikudgi kirjutused ajalehtedes, seda lasewad mõista ametlikud ja poolametlikud „seletused“ walfuseliikmete ja parteijuhide suust. Kõigi pankrotituulutuste ja otsjoniokutamiste hulka tõendatakse küll, et seisukord olla „kindlam kui kunagi enne“; tõepoolest aga kraakunud juba waresedki katustel, et selle „seisukorra kindlusega“ jamaasugune lugu on nagu Harju pangaga kindlusega, kui see kuni wiimse filmapilguni enne pankrottijäämist hoiuleandjatele tõendas, et seisukord olla „kõige kindlam“.

Et lugu tõeste nii, selle tõendusjaks toob kujuka pilbi „Waba Maa“ kirjutus pealkirja all: „Majanduslikkudest raskustest üle saadud“, kus seda „ülejaamist“ ametlikult järgmiselt kirjeldatakse: „Kewade kuudel tekkisid Eesti margaga mõningad (tore sõna!! „kl.“ toim.) raskused. Aprillikuu jooksul kaswas Eesti pangas wäljaantud laenuude kogusumma 147 miljoni wõrra, seega 5715 miljoni peale kuu lõpus. Wäliswalunta kahanes kiirelt. Nii aprilli jooksul üksi 148,2 miljoni wõrra. 1. mail oli waluntat 1160,4 miljoni. Mii gitassa hoiusumma langes Eesti pangas aprillikuu 24 päewa jooksul 495 miljoni pealt 182

miljoni peale. Wastawalt väliswaluuta müügile kahanes ka tsirkulatsioon kate 3,35 prots. wõrra kuu jookul, näidates 1. mail 33,47 prots. 7. maist 1. juunini on väliswaluuta kahanenud aiult (! — „Rl.“ toim.) 66,6 milj. marka. Mis puutub väliswaluutasse ja selle kattesse, siis olid need: 31. jaan. 1924. a. 1428,6 miljoni — 43,8 prots.; 31. jaan. 1925. a. 1184,7 miljoni — 34,1 prots.; 7. juunil 1925. a. 1006,8 miljoni — 31,81 prots.“ Nii „W. Maa“ arwed, mis kokkuvõttes näitawad: 1) Eesti panga hoisummad on paari kuu jookul wähenenud 460 miljoni mrg. wõrra, mis näitab, et Eesti pank sammub Harju panga jälgedes; 2) väliswaluuta tagawarab on wähenenud 1924. a. jaanuariga wõrreldes käesolewa aasta juuniks 422 miljoni mrf. peale (aprillis ja mais s. a. 302 milj. mrf.), s. o. pabermarga „kindlustus“ on wähenenud rohkem kui kolmanditu wõrra, mis tähendab, et marga „wäärtus“ on kolmandik wõrra paberlise maa muutunud. Ja see ongi ametlikus (rahaministri) keeles „majanduslikkudest raskustest ülesaamine“! Ja nagu ette walmistades uutele hiiobisõnumitele lisatakse weel samas seletuses juure: „Sügise poole, lõituse ajal eht weidi enne seda wõib meil mõni raskem filmapilt majanduslikkus elus tekkida.“

Selle ametliku „rahustamisets“ ajakirjandusele saadetud pankrotitunnistuse täiendamisets kirjutas „W. Maa“ 25. juunil s. a.: „Pool Tallinnat on ärewuses, kuulujutub, üks hullum teisest, liiguvad ringi, pankrotiks jäänud ettevõtete nimikirjad tõendawad neid. (Harwendus minu — S. L.) Riigikogus astub endine rahaminister (Strandmann) üles ja teatab awalikult, et tema nendest juttudest riigivanemale ette kannud. Need olnud riigivanemale osalt ennemgi teada. Nüüd paneb endine rahaminister riigiv. awaliku küsimuse ette, kas on need kuulujutud õiged, ja kohtuministrile, kas saawad süüblased wastutusele wõetud, kui nad õiged on? Nii riigivanem kui kohtum. on loosolekul. Kuid kummagi wastust ei järgnenud ja walitus waihis. Waihis praegugi weel. See waitimine on õudne („W. Maa“ harm.), see wõib ärewust aiult fuurendada.“

„W. Maa“ on walitsewa töberakonna ametlik häälekandja — tema juba walit-

sewale korrale autu kaewama ei lähe; kui ta siisgi seisukorda õudseks kujutab, siis tähendab see, et waitida enam ei saa. Eesti panga sajamiljonilised kaotused tõusik-rõõwifutele laenuandmisel ei ole enam tallelegi saladuseks. Viig halastamata keelt kõneleb selleks „Riigi Teataja“, mis nüüd dieti muutunud „korrasseleennanud“ ettevõtete ja abieluwaranduse lahutuste kuulutajaks ja mis igas numbris toob terve rea ettevõtteid, mis kõi jõudnud selle Eesti majanduse „eesmärgini“ — pankrotini. See nähtus on nii laialdane, et Tallinnas on tekkinud pankrottide põhjal uus kõnekään: „Kuidas käsi käib“ asemel küsitakse nüüd: „Kas olete juba „Riigi Teatajas“ (tähendab: „R. Teatajas“ pankrotiks kuulutatud)?“

Toome weel mõned andmed majand. seisukorra kohta kodanluse enese solgitorudest. Pankade seisukorra kohta kirjutas töberakonna „Esmaspäew“ pealkirja all „Kolmas pank hingusele minemas. Wäljamaalased ei anna laenu“ sõnasõnalt järgmist: „Arde kannul lähewad nüüd ka pangad. Suurte lootustega käima pandud ettevõtted kaowad. Meripank oli läinud aasta lõpul efimene, kes oma ukseid sulgus. Osanikud pühfigu juu puhtaks ja hoisummade omanikud katsugu teed leida, kuidas oma raha kätte saawad.“

Järgmisena jäi pankrotti Harju pank. Seal kõneldakse üldkahjudest, mis sajamilj. ligi ulatawad.*)

„Nüüd on kuulda, et ka Eesti välislaubanduse pank oma tegevuse lõpetab. Wäljamaalt loodetud laenusid ei antud. Alguses sõitnud küll Inglise rahameeste ehitaja Londonist siia, waadanud aga meie asja ringi, lõõnud käega ja kadunud. Hoisummasid ei tulnud, aktiivid ei tulnud, pank jäigi rahata.“

„Teadmata on kas pankade sissetulmine sellega weel lõpeb. Wiimasel ajal on jällegi ühe aktiwapanga wastu õige umbuslikkus mindud.“

Selleks „kantsiks“, mis marga „wäärtusi“ ülewal hoida püüdis ja pankroti jäänud „waluta“ litwideerida“ aitas, oli feni Eesti pank. Nüüd on järg ka selle

*) Hiiusemate ametlikkude teadete järele taugelt üle 100 milj. Toim.

kätte tulemas. Riigifogus efines Strandmann salapärase arupäriniseega, kuidas seletab walitus 100 miljonilist kahju Eesti pangas ja kas wastawad tõele need teised „kuulujutud“, mis E. pangast räägitakse. Strandmanni ettevaatlikkudele küsimustele wastas rahaminister Sepp ainult niipalju, et 100-miljoniline kahju on tõsi, aga teised kuulujutud“ jättis ta ainult oma teada. Sellele lisas „Positiines“ juure, et Eesti panga seisuford olla „natukene raske“, kuid Strandmann oma arupärinistega tegewat seda „weel raskemaks“.

Muidugi ei olle sellega weel Eesti majandusliku elu „raskustest ülesamine“ lõppenud. „Päewleht“ kirjutab, et tööstuse arenemine senises fihis olla wiinud tööstuse pankrotini. Kogu senisele suurttööstusele tulewat lihibalt kriips alla tõmmata. Nagu täiendusiks sellele teatab „W. Maa“, et saapawabrikud „Estoking“ ja „Aluion“ olla ligidal niisugusele seisufordale, mis nõuab tegewuse lõpetamist.

Millest kõnelemad need andmed? Kõige pealt sellest, et pankroti piffelukas on läbi nuristanud majanduse kõige tugewamad talad — tööstuse, rahanduse ja kaubanduse. Need algusest saadit pehastanud palgid on lõpulistult pudenenemas.

Misugune tähendus on sellel kõigel töörahwa kohta? Linna proletariaat on seda juba tunda saanud. Tuhanded töötäblikised, nälgjalqad, wiletsus, nälg — see kifub ifka suuremaid linna ja maa proletariaatliki kiste oma wõrku. Mafjud, mafjud ja mafjud — neid wirutatakse neile kistidele, kes weel kuidagi jalul seisawad, ifka rängemalt kaela. See tabab kõige terawama otsaga talurahwast. Afunikkudele töstetakse siigifets renti 50 protf. wõrra. Ifegi „W. Maa“ (11. juulil) tõendab, et „seega kifub afuniku seisuford liig raskets minema“. Sest juba praegu on „kelfniise taluniku suinduslikud mafjud, naturaalkohus-

tused ja muud mafjud 40—60 000 (loe kuni kuuskümmeid tuhat) marka aastas“. Ja lisab kõigele sellele juure: „Mit on selge: afunikud ägawad liig raske töb- ja mafjufoorma all. Seega ei suuda ka meie põllumajandus õitswale järjele tõusta ja kuni kiretseb põllumajandus, seni kõigub ka riiklik majandus.“

Siin ongi Eesti majanduse umbfoti wiimane fopp. Tööstuse ja kaubanduse häwitamise järele firutab kodanlus küüned põllumajanduse järele, et talurahwast mafjudega tühjats pigistada. See pigistus on juba praegu nii tugewaks läinud, et ifegi „W. Maa“ seda „rängats“ ja „ägawats“ nimetab.

Miwiifi on kodanlus peale 1. detsembri ülestõusu mahafurumist afunud „parandama“ rahwahulkade seisuforda!

Meie teame, kuhu wiib niisugune „parandamine“. Läänud aastal, kui üldifelt wõttes seisuford weel nii wõimatu ei olnudgi, wiis see 1. detf. ülestõusule.

Praegu paistawad rahwahulgad werise terrori tõitu „rahulikudena“, aga selle „rahulikuse“ katte all walmitwad uued jõud uutets wõitlustets.

See wiis, kuidas härrad majandust „terwendawad“ ja rahwahulkade seisuforda „parandawad“ lähendab kurnatuid ja mafjude all ägawaid hulke üksteisele. 1. detf. ülestõus nättas talurahwale, kes tema huwide eest wõitleb. Talurahwas ja teised kelfkifid lähewad töblisteklassile. Klaffiteadlikkude töbliste ülesanne on seda lähemeniseprotsessi wõimfa selgitusetbõga organifeeritud roobastesse juhtida ja laiada hulgad tegelikult ette walmistada sõjariistus wõitlusets, mis ainuke pääfatee on sellest unnikust, kuhu härrasriigi walitsejad „walitsenud“ Eesti töbtawad rahwakifid.

J. Vooring

Tallinn, juulil 1925

Seltsilisi, kel on Eestimaal langenute ehk wangiswawelejate päewapilta ehk kes nende eluloolisi teateid wõiwad anda, palutakse neid „KLASSIWÕITLUSE“ toimetusesse saata. Teateid wõib ka suusõnal anda. Pildid oitakse alles ja antakse omanikule tagasi.

WILHELM LIEBKNECHT

(SURI 7. AUGUSTIL 1900)

Sotsialistlike liikumise teerajajate hulgas paistab terawalt silma Wilhelm Liebknechti tüse kuju, kelle surmast neil päwil weerandsada aastat mööda sai.

Wilhelm Martin Christian Louis Liebknecht, Saksamaa sots. dem. partei asutaja ja tema tegew juht — kõige tutawam August Bebeli kõrwal — sündis Giessenis (Hessenis) 29. märtsil 1826; õppis Giesseni, Marburgi ja Berliini ülikoolis ja walmistas ennast õpetegewusele mõtteteaduse alal. Kuid selleni ta ei jõudnud.

Juba koolipingil oli ta süwenenud Prantsuse sotsialistide, iseäranis Saint-Simoni uurimisesse. Sotsialismuse õpetus kiskus elawa ja wastuwõtliku hingega nooremehe õhinal kaasa wana õigluste ühiskonnakorra wastu wõitlema ja häwitama ülekohtust kurnamise sisteemi. Ajalooliselt soodne õhkkond Saksamaal andis selleks mõjuwat tõuget takka. Oli parajaste suurte sündmuste walmimise silmapilk, kus wabadusele püüd wate ühiskondliste kihtide ja ringkondade põues keerles, kees ja wõimsa tungiga wälja purskamisele sihtis.

Ja peagi puhkes see lahti — algas 1848. a. wõimas rewolutsiooniliikumise laine Lääne-Euroopas: weebruar Pariisis, märts Berliinis, Wiinis ja mujal. Liebknecht ei wõinud wõitlustest eemale jääda. Ta tõttas Pariisi, kuhu Herwegh, Struve jt Saksamaa rewolutsioonijuhid olid põgenenud ja kust nad wäljaastumisi Saksamaal ette walmistasid ja juhtisid. Liebknecht astub Struve mõjul rewolutsionääride leegioni, wõtab mitmel puhul osa wõitlustest Lõuna-Saksamaal, sattub mitmel korral wangi, kust teda rewolutsiooniwõitlus jälle wabastab, ja põgeneb wiimaks, kui wõitlus lõpulikult maha surutnd, Helweetsiasse, kus ta Genfis tööliste ühisuste ette otsa astub ja seal oma rewolutsioonilist tegewust jätkab.

Elawa õhinaga hakkab ta Schweitsi tööliste seltside wahel sidet korraldama ja walmistab salajast koosolekut nende ühendamiseks. Walitsus saab aga kar-

detawa salategewuse jälgile, hulk walitud saadikuid wõetakse kinni. Ka Liebknecht sattub wangi ja saadetakse mõne aja pärast läbi Prantsusmaa — Londonisse.

See oli saatuslik Liebknechtile. Saksamaa rewolutsiooniwõitluse mahasurumise järele oli suur hulk tegelikust wõitlusest osawõtjaid Londoni põgenenud, kus nad „kommunistlisesse ühisusesse koondusid, mille hingeks Marx ja Engels olid.

Ühisuses tekkisid küll warsti lõhed ja lahkumineked, nagu see poliitiliste pagulaste ridades pärast lüüasaamist harilik nähtus on, kuid neis tülides, mis ühisuse hingusele wiisid, oli tarwis olnud ühiskondlisi küsimusi terawalt ja sügawalt kaaluda ja hinnata, oli tulnud tõsiselt ühiskondliste liikumiste teooriaga tegemist teha, ja Liebknecht sai siin teoorialiselt koolikursuse, mis temal kui Saint-Simoni õpilasel ja tegelikul rewolutsioonisoldatil puudus ja waja läks, et teda tõeliseks töölisteklasi eestwõitlejaks teha.

Liebknecht jõudis neist tülidest wälja — marksistina. 1862. a. tuli amnestia põhjal wõimalus Saksamaale tagasi minna, kus Liebknecht esiotsa katset teeb demokraatlikes ajakirjanduses oma ideesi laiali lautada; kui ta aga näeb, et Bismarcki walitsus demokraatide opositsiooni oma poliitika tööriistana kasutab, lahkub ta täielikult sellelt teelt ja andub kõige oma elawa hingega tööliste ridade korraldamisele. Ta ei jäta ainustgi juhust tarwitamata, et sotsialismuse ja sotsialistlike rewolutsiooni seemet tööliste hulka külwata. Koololekutel, ühisustes, kirjalikult walgustab ta wahetpidamata tööliste seisukorda, wõitluse teed, eesmärki, kuhu tuleb püüda ja ahinõusi, kuidas sinna jõuda. Töölistel on tarwis oma poliitilist parteid, on tarwis kõiki jõudusi ühendada, ainult sel teel wõib wõidule saada.

Preisi walitsusele oli see märksa hädaohtlikum kui Lassalle kihutustöö, mis eriti majanduslistele püüetele oli

sihitud. Ja Liebknecht kui „soowimata ollus“ saadeti Preisimaalt välja (1865).

Ka see tuli Liebknechtile õnneks. Ta asus Leipzigi elama, kus sel ajal Saksamaa töolisteliikumise keskoht oli. Siin sai ta tuttawaks Saksamaa töölisteühisuse tegewama juhi Bebeliga, kellega ta kohe ühendusesse astus ja keda ta sotsialismuse teele wõita püüdis. See õnnestas — Liebknechti mõjul sai Bebelist sotsialist, kes nüüd ka tööliste hulkades, kelle laialise usalduse ta oma agara ja anderikka tegewusega oli wõitnud, sotsialismusele kihutustööd hakkas tegema.

Liebknechti algatusel läks korda 1869. a. Eisenachis tööliste kongressi kokku kutsuda, kus Saksamaa sotsiaaldemokraatlikele parteile alus pandi. Partei teorialise aluse põhjendaja oli Liebknecht, kuigi organisatsiooniliselt Bebel suurema töö tegi partei loomiseks.

Käskikäes pidasid nad wõitlust teise sotsialistlike wooluga Saksamaa tööliste ridades, mis Lassalle õpetuse põhjale rajanes ja mitmeti marksistlikest seisukohast kõrwale kaldus. Wisa ja ajuti väga palawa wõitluse järele läks wiimaks korda kahe woolu ühist kongressi kokku kutsuda (1875. a. Gothas), kus siis, eriti Liebknechti tungiwal mõjul, kokkulõppele jõuti ja üks ühine Saksamaa sots. dem. partei loodi.

Waheajal oli Liebknechtil isikliselt tulnud raskeid päiwi läbi elada wõitluses Preisi walitsusega. 1870. a. oli Bismarck prowokatsiooniliselt Prantsusmaaga sõda alustanud. Üleüldise maru-isamaalaste kisa hulka, mida walitsewad kihid iseäranis sõja ajal alati püüawad üles õhutada, kostis terawalt Liebknechti ja Bebeli protest, kes sõda täieste hukka mõistsid, walitsuse äraandlikku poliitikat paljastasid ja — mis kõige hirmsam isamaalastele — Prantsuse töölistele oma ühistunnet awaldasid. Sellele järgnes Pariisi kommuuna (1871) awalik heakskiitmine, mis jällegi kodanluse hirmsaste wihale ajas.

Kõige selle eest tasus walitsus Liebknechtile riigi äraandmise protsessiga, milles ta (1872. a.) ühes Bebeliga kaheks aastaks wangi mõisteti.

Wangist wiis töörahwas Liebknechti Saksamaa riigipäewale, mille liikmeks ta elu lõpuni jäi. Bebeli kõrwal oli ta seal walitsuse kõige ägedam arwustaja ja isegi terawamalt weel kui Bebeli kõned, lõikasad Liebknechti arwustused kodanluse ihusse.

Liebknechti eriala, millel ta kõige suurema töö tegi töörahwa äratamiseks, waimustamiseks, organiseerimiseks ja wõitlusele waimustamiseks, oli aga ajakirjandus. See on teatawaste üks tähtsam sõjariist proletariaadi wõitluses kodanluse wastu, ja Liebknecht oli suurmeister selle sõjariista tarwitamises. Juba warsti peale Leipzigiisse asumist asutas Liebknecht seal ühes Bebeliga sots. dem. ajakirja „Volksstaat“, mida ta pikemat aega toimetas. Hiljem, kui „sotsialistide seadus“ (1878—1890) ära kautati ja sotsiaaldemokraatidel jälle wõimalus awanes oma ajalehti välja anda, oli loomulik, et partei oma kesk-häälekandja „Vorwärtsi“ toimetuse Berliinis Liebknechti kätte usaldas. Ja see kümme aastat, mis Liebknecht (kuni oma surmani) teda toimetas, oli „Vorwärtsi“ hiilgeaeg. Wähemalt selles oli Saksamaa sots. dem. partei kindlaste ühel arwamisel, et Wilhelm Liebknecht kõige parem ajakirjanik oli, keda sots. dem. ajakirjandus tunnud. Ja seda hoolimata sellest, et ajakirjaniku tööala, eriti wõitlewa töörahwa parteis, iseäranist energiat, hoogsust, elawust, tuld ja tundelikkust nõuab, kõigi ühiskondlike nähtuste kajastamiseks, ja Liebknecht juba 70-aastane oli. Kuid Liebknechtil, kes eluaja oli põlenud rewolutsiooni-aate tules, jatkus seda leeki töörahwa kurnamiseahelate sulatamiseks ja kurnatawate miljonite wõitlusele õhutamiseks elu lõpuni. Mida ta isikliselt ka iganes kannatas, ta uskus wäärumatalt sotsialismuse aate wõidusse, ja seda usku oskas ta istutada nendesse, kellele ta kõneles, kirjutas; selle usuga oskas ta wõita ja kaasa tõmmata.

Ja kui see aastakümnete pikkuse töö wili mitte ei ole järeלטulijate silma ette jäänud paksude teaduslike töödena, siis on ta miljonites ajalehtede eksemplarides laiali läinud kõige kaugemate töörahwakihtide ridadesse ja külwanud sinna seemet, mis aastate pikku kas-

wanud mõjuwaks liikumiseks, mõjuwaks jõuks, mida kujutab Saksamaa rewolutsioonilik proletariaat üleilmses rewolutsiooniwõitluses. Selles jõus on Liebknecht enesest jätnud kõige kindlama mälestuse wõitlewale proletariaadile, kes wanade wõitlejate eeskujust ja waimustusest uut waimustust ammutades edasi sammub lõpuliku wõidu teed.

W. Liebknechti kirjatöödest on Eesti keeles ilmunud wihuke „Teadus on jõud,

jõud on teadus — kõne Leipzigi tööliste hariduseseltsi awamisel. Kuigi see kõne enam kui poolesaja aasta eest peetud, on ta weel tänapäew wärske ja huwitaw. Sest kõik see, mis tõeliselt suur ja rewolutsioonilik olnud, jääb alati kaasakiskuwaks niikaua kui wältab rõhutute ja kurnatute wõitlus oma ahelate purustamiseks.

H. P.

77 PROTSESS

Juulikuus pidasid Eesti kodanluse kaagikunstnikud kommunistide üle Tartus kohtukometimängu. 77 tööliste ja talurahwa esitajat, keda ühenduses sm Heidemanni arreteerimisega türmi topiti ja kes seal ligi 9 kuud kopitanud, toodi nüüd raudus kogu Tartu garnisoni, politseiwäe ja nuhkidekarja „kaitsel“ „Bürgermussesse“ kodanluse süüpinki. Jälle oli kodanlusel põhjust rõõmustada ja kilgata: „Kommunismust ei ole enam!“ Tartu organisatsiooni tabamisel olewat ära pühitud wiimased kommunistuse piselukate jäänused. Kuid selle kilkamise ja keksimise juures libisesid kodanluse suleorjade protsessi kirjeldusesse terwe rida tõsiasi, mis sootum teist keelt kõnelewad: Kommunismust ei ole Eestis mitte häwitatud, waid elab.

Hulgaliste kaagitamistega ei ole kodanlus rewolutsioonilist liikumist suutnud isegi kauemaks ajaks alla suruda, ammugi mitte ära häwitada. Terror ja surwe, wägiwaldne töölisteklassi algilsemate õiguste kägistamine ja töölisteklassi jöhker tagakiusamine — kõik see on aastate jooksul hulkaasid kodanluse demokraatiat paljastanud. Kommunismuse lõpetamise laul on juba wana kulunenud jorutamine ja ei pane kedagi kuulama, isegi mitte kodanlust ennast.

Tartu protsess kinnitab seda ja ka kodanluse solgitorud kriipsutasid seda tõsiasi alla. „Waba Maa“ kirjutab, et protsessi esimesel päewal „wahialuste läbimineku tänowad murruna täitnud rohkearwuline Tartu publik“. „Päewaleht“ lisab sellele ligi, et „juba hom-

mikul kella 8 ajal olid tänowad, mis wiivad wangimajast, kus süüaluseid kinni peeti, kohtu asupaigani inimesi tungil täis“. „Selle asemel, et oma igapäewase töö juure minna, jääb see suur rahwahulk kuni õhtuni uulitsale, ostab lehte ja loeb kõike mis protsessi puudutab.“ Ja kui õhtul kodanluse suleori kohtusaalist wälja tuleb, näeb, et „kõik uulitsad on rahwast täis kuni wangimajani. Suure waewaga läheb korda läbi pääseda ja sedagi ratsawäe abiga. Ümberringi kuulub läbilõikaw naiste kisa, kes ratsawäe mõokade ja hobustekapjade hoopide all kannatanud. Aga rahwas ei kuula. Tarwis on teda hirmutada, kui hea sõnaga midagi ei tee“... õigustab kodanluse suleori pealtwaatajate metsikut peksmist.

Kodanlus oli protsessi esimest päewa wastuwõtwest rohkearwulisest rahwahulgast niwõrd ära kohkunud, et kartis isegi 1. detsembri kordumist Tartus, ja selle ärahooldmiseks anti järgmiseks päewaks alljärgnew päewakäsk:

Kõwaste on keelatud:

1) Igasugused korrarikumised süüaluste poolt sõjawäeringkonna kohtuistangul, samuti ka wahi all olejatel Tartu wangimajades, ning teel wangimajast kohtusse ja sealt tagasi.

2) On kõwasti keelatud kodanlikudel igasugused korrarikumised maja krundil ja majas, kus asub sw.-ringkonnakohus, samuti ka tänowail selle maja ees ja taga (Uueturu ja Lodja tän.) ning tänowatel, millede mõõda wahi alused saawad kohtusse ja sealt tagasi (Jaani, Wana, Uueturu) toodud.

Selle määruse rikkujad saavad administratiivkohtu korras karistatud wangistusega kuni 3 kuuni ehk rahatrahwiga kuni 300 000 margani, wälja arwatud raskemad ning erilised korra-rikkumised, millede eest süüalused saawad äranaõemise järgi antud sõjakohtu alla.

Kõige all seisab teise diwiisiülema Põdderi allkiri.

Kodanluse ajakirjanik kirjutab, et läbi lugedes seda päewakäsku „tahtmatult tuleb meelde wiimane kommunistide suurprotsess Tallinnas“.

Ja jah, palju on weel Eesti makswa terrori olukorra ja kaagisüsteemi peale waatamata plahwatuseainet. Kommunismuse elab rahwahulkade südames, mis ilmus käesolewa protsessi puhul hulgalise kaastunde awaldamises. Üksigi surwe ega timukas ei suuda seda hulkade südamest wälja kiskuda, waid wastupidi — iga järjekordne katse selles sihhi annab kodanlusele sootu soowimata tagajärge, kaswatab seda kaastundmist ja suurendab plahwatusaine tagawara, mis aktiivseks ülekeewaks rewolutsiooniks ja kättemaksmiseks kujuneb.

Niisugused ärähirmunud „kindralite“ „käsin“ ja „keelan“ päewakäsud ja määrused on iga liõinewa rewolutsiooni eel ainukeseks abinõuks kodanlusele oma waaruwat wõimu suureks puhutult nagu mõnesugust hirmutist rahwahulkade peale mõjumiseks awaldada. Aga et need „käsin“ ja „keelan“ rewolutsiooni tulemist millalgi pole suutnud ära keelata ehk ära hoida, sellest kõneleb kogu klassiõõitluse ajalugu.

Tartu protsess näitab ja tõendab, et töörahwa ja waeseksjäänud linna wälkekodanliste kihtide kaastunne kommunistide wastu mitte allamäge ei ole läinud, waid kaswab. Kulgi tagasihoidlikult, aga siiski kõhklemata awaldas Tartu töörahwas ühistunnet oma esitajale.

Kulgi kohtualused end protsessil rahulikult ja „wiisakalt“ ülewal pidasid, nagu kodanline ajakirjandus seletab, kujunes protsess siiski ükeks suuremaks ja järjekordseks kodanluse enesepaljastuseks. Kõik need wiletsad majapere-

mehed, wabrikandid ja „kaastõõtjad“ — mobiliseeritud fasshistlikud pealetungijad olid niiwõrd saamatud oma ülesannete läbiwiimises — kommunistide paljastamises, et üksigi wana kodanline demokraatline riik nende otsitud tõenduste abil kümneid kohtualuseid sadandeks aastateks sunnitõõle poleks mõistnud.

Kas ei ole see demokraatlise eedeni ja tema siioniwahtide Martnate, Astide, Piiskarite, Gustawsonide ja ko. suurem paljastus, kes Lääne-Euroopa paendlaste internatsionaali ees Eesti demokraatiat ülistades oma juudase-käsi seal werest puhtaks püiawad pesta, kui kodanluse enese poolt wäljawalitud tunnistajad kaagikohtus kommunistide kohta tunnistawad:

Oinas: „Kohtualusest Hansenist muud midagi halba ei tea, kui et ta kommunist on.“

Heine, klaweritõõstuse omanik: „Tõõlised rääkisid, et Ploomil on kommunistide kalduwused, tegi tõõliste keskel kihutustõõd, korjas allkirju ja laotas walimisteage kirjandust laiali“ jne.

Sellest oli küllalt.

See tõõlisteklassi linnupriiks kuulutamine ühel ajal parunitele wõõrandatud mõisatesüdameste tagasiandmisega ja wõõrandatud maa eest tasumaksmisega ei wõi mõju awaldamata jätta laialdaste linna- ja maatõõrahwahulkade peale.

Sm Heidemanni ja teiste asjaosaliste paljastamine, mida kodanlus nii suureks puhus, jääb kõigi nende paljastuste kõrwal, mida kodanluse kaagikohtu poolt wäljakutsutud käsikute tõõndused kodanluse enesepaljastusest rääõglwad, warju, ja hulgad waatawad nagu ikka nende paljastuste peale kui kaitsepoliitseis piinamiste ja hirmuabinõudega wäljapressitud ehk wäljamõõeldud kõmu peale. Paljud kohtualused kuulutawad sellest kohtus. Samuti seletab ka kodanluse ajakirjandus, „et paljud ei tea, mispärast neid inimesi karistatatakse“, sest „inimene on ikka inimene, kes ta ka ei oleks“.

Siinjuures tuleb weel rõhutada, et käesolewast protsessist terwe rida alles hiljuti kommunistide poole tulnud sotsiaaldemokraatliisi reamehi süüalustena

osa võttis ja neid tunnistajatena punaste lintidega sarnased reamehed sotsiaaldemokraadid kaitsema ilmusid. Aga kaagikohus ei eraldanud siin endist sotsi kommunistist, sest et tema oma klassiteadwuses sarnasele tasapinnale ei tõusnud, mis demokraatia tsaariaegsetes paragrahwides ettenähtud karistust teeniwad.

Kui wõtta need kaaluwad paljastused, mis kodanluse wastu sihitud, siis kujunes 77 protsess täielikult süüdistuseks kodanluse wastu. Kogu kodanluse mudalooimisele tõmbas kriipsu peale kodanluse ajakirjanduse arwamine sm Heidemannist:

„Kui teised (kohtualused) annawad seletust ehk esitawad küsimusi, on näha et tegemist on kohtualusega, kuid Heidemannist seda ütelda ei wõi. Kui tema ei seisaks süüpingis, kõik tunnistaks teda üheks paremaks adwokaadiks, kes oma kaitsealustele küsimusi esitab.“

Kaagikohus mõistis sm Heidemanni surma mahalaskmise läbi.

Seitsekümmend teist kaebealust mõisteti kokku 450 aastaks mitmesugustele wangistusekaristustele.

Mida oskab kodanlus nüüd teha? Häwitada oma wastast. See on kõik. See on ta — „demokraatlik“ — kaak ja piinakoda. J. R.

ILMA KOMMUNISTIDETA

Ei ole inimest maamunal, kes ei teaks, et kõik tülid ja pahandused ilmas sünniwad kommunistide keele ja käteläbi. Niisugune on ümberlukkamata tõekspidamine kõrgeste tsiwiliseeritud „õiguslistes“ riikides. Kui Hiina talupoeg, tööline, haritlane suu lahti teeb oma alaliste wereimejate — Inglise, Jaapani, Ameerika jne kapitalistide wastu, nende toore wägiwalla lõpetamist nõuab, siis on see . . . kommunistide süü. Kaugel Aafrikas, kus pärismaalaste üle „walge inimese werine seadus maksab“, wõtab rahwusline rewolutsiooniline liikumine ikka laiema ulatuse ja wägew rewolutsiooni laine wiskab Prantsuse ja Ispania kapitali käsikud maalt wälja. Pärismaalased nõuawad iseseiswust, demokraatlist walitsuswiisi ja — kõiges selles on süüdi kommunistid, kes rahwast üles ässitawat. Kommunistid takistawat tööd wägewates parlamentides, riiklistes asutustes; kommunistid lõhkuwat tööliste liikumist, õonestawat tugewate organisatsioonide aluseid, külwawat lahkeliidid tööliste keskele, aitawat selleks kaasa, et ükski seadus kodanlistes riikides mitte tööliste kasuks ei tuleks. Kuhu kommunist ligi pääseb, seal ei oli wiltsusel otsa ega äärt.

Kuid ometi on terwel maakeral üks paigake, kus juba enam kui aasta ei ole parlamendis kommunisti, kus enam kui aasta kommunistiline liikumine „põhjalikult“ purustatud, ja täpselt aasta,

kus maatasa tehtud töölisteorganisatsioonid, millel natukenegi proletaarset lõhna juures oli. See maalapike on demokraatiline Eesti.

Eesti riigikogu on ligi aasta töötnud ilma kommunistideta. Kuid igaüks teab, et Eesti demokraatiline lorikogu on üks hirmus soliidne asutus, kus „terwe rahwa“ seisukorra eest hoolitsetakse. Pooleaastase waewarikka töö järele on Eesti lorikogu terwelt 80 (loe: kaheksakümmend) seadust wastu wõtnud. Niisugune kuhi seadusi sündis ilmale küll ilma kommunistideta, aga kui nad pahad on, siis muidugi ainult kommunistide süü läbi, kes Hiinas ja Marokkosrewolutsiooniteewad. Kaheksakümnest seadusest on töörahwale, sotsialistide tunnustamise järele, kõige tähtsam „hoolekande seadus“, mida sotsialistid kõigest südamest on tahtnud heaks seaduseks teha, kuid mis korda ei läinud põllumeeste, kristlaste ja tööerakondlaste wastuseismisel. Seda ei jõua wahwad sotsialistid, kui „ainukesed töörahwa kasude kaitsjad“, kuidagi andeks anda. Nad kirjutawad oma poole lehte täis hoolekande seadusest ja sülitawad tõrwa ja pigi kristlaste ja põllumeeste peale: „Seaduse wastuwõtt praegu ei olla neile poliitiliselt kasulik. Ma naelutan selle siinkohal kinni kui kisendawa tunnistuse sellest, milliste madalate abinõudega härrad kristlased tahawad endale lüüa poliitilist kapitali.“

Waased, wigased ja kõik teised hoolekannet waja wad õnnetud oma hädadega ja wiltsustega olgu südametuks mängimiseks sellele erakonnale, kes purjetab selle mehe lipu all, kes kutsus: tulge minu juure kõik, kes teie olete wae watud ja koormatud. Ei ole suuremat silmakirjalsust, ega wastikumat saherdamist Kristuse nimega kui see...“ Ja edasi ähwardus kristlastele: „Aga — häda kristlastele. Hoolekande seaduse arutamist saboteerides on need härrad näidanud, et nende koht ei ole riigikogus — vähemalt mitte selle kehwa kihi esitajaina...“ Tööline siamaani ei teadnudki, et kristlased nende esitajad on; nüüd kui kommunistide kondid murtud ja Seamäe rabas le bawad, pistab sots terwe rea „keh wade esitajid“ ette.

Mis tegid sotsid, kui aru said, et hoolekande seadus solgitud on. „Sotsialistid deklareerisid: kuigi hoolekande seadus nii hoolekande süsteemi kui ka sunduslikkuse mõttes on rängalt kannatanud omawalitsuse komisjoni kondimurdjate käes, on ta ometi sel kujulgi kaugelt enam kui mitte midagi ja hääletasid kui üks mees — poolt.“

Töölised waadake, sots jäi ikka sotsiks ka ilma kommunistideta: ta roomab weel suurema rahuldustundega „Kristuse nimega saherdajate“ järele, wiriseb sealjuures natuke, kuid läheb kui „üks mees“. Hoolekande seadus ise aga on määratud 400 Seewaldi haigele ja 70 lapsele, keda hoolekande ministri sõnade järele „keegi oma juure“ ei taha wõtta...

Niisuguse trallitamise ja lallutamise ga „rahwa huwidest“, wiltsusest ja hädast wõeti wastu ka teised seadused. Töörahwale taotase ahelaid; iga seaduse jupike on määratud töörahwa ja kehwa talurahwakihi orjusesse needimiseks wõi lihtsalt prügi silma püistamiseks töörahwale; sotsid kuldawad oma sõnadega neid ahelaid, püüawad alatu wõltsimise ja silmakirjalikkusega, just kui seisaks nad töörahwa huwide walwel, orjust paradiislikuks olemiseks muuta. Riigimaade põliseks tarwitamiseks ja omandamiseks andmise seadus on wastu wõetud. „Kaja“, „Waba Maa“, „Ühendus“ — kudrutawad kooris „täht-

sast ajajärgust“, mis selle seaduse wastuwõtmisega algawat. Mis siis sellega algab? Algab küla kehwa kihi proletariseerimine. Kehwade käes olevate maalipikeste ärawõtmine „põliseks tarwitamiseks ja omandamiseks“ on seadusega kaitstud. Seaduse järgi on lubatud korraldada ühe inimese kätte kuni 75 hektari, mis wälja teeb umbes 5—9 asuniku kohta. Maade kokkuostmine on Eestis kindlustatud. Et küla jõuka kihi huwisid weel kindlamine kaitsta ja maalipikeste kokkuostmist ainult jõukatele wõimaldada, wõetakse maahinnaks keskmiselt 40 grammi kuldä põllu- ja heinamaa hektari eest. See on hind, mida enne kusagil nii wäikse wäärtuslise omadusega maa eest ei ole makstud. „Waba Maa“ hõiskab, et asunikule awanewat „kindlad päewad“, kus oma maalapi peremeheks saab. Mitmes kord see juba on, kus Eesti talupoeg peab oma werrega wäetatud maad ostma, et „oma maalapi“ peremeheks saada!?

Otse imeks panewa üksmeelega töötawad kõik — fasshistidest sotsideni — selleks, et külas kehwa käest maalipikest ära wõtta ja jõuka kätte anda. Põllumehed ütlewad otsekohe, et nende rühma siht olla eestkätt „rahwa“ waranduse ja kapitali kaswatamine ja jagamise poliitikale lõpu peale tegemine. Tööerakond mõliseb sedasama. Kuid sotsid on asuniku ja kehwa talupoja rahutamiseks Marxi ja Engelsi õpetust uurima hakanud ja leiawad, et suurmaapidamine olla kunagi sotsialistide arwates kasulik olnud; kuid nüüd olla selles asjas rewideerimisi ette wõetud, mille järele otsusele jõutud, et elujõuliste wäikekohtade pidamine palju kasulikum on. Muidugi, kui niisugune sotside „teoreetik“, nagu seda on — Wain, marksismi rewideerima hakkab, siis peab sellel ikka muu põhjus olema kui lihtne uue teooria ülesseadmine. Sotsid peawad ju oma endiste tõekspidamisega saherdamist millegiga kinni katma. Selleks kõl bab, kui paremat ei ole, ka Wainu loba. Sotsid wandusid kuus aastat tagasi igawest truudust põlisele rendile, kui kõige õiglasemale ja keh wadele wastawale maamaksu wormile. Nüüd sülitawad nad selle

wälja ja pakuwad keh Wadele eraomandust „elujõuliste majapidamiste loomiseks“. Eks see ole ka „kaugelt enam kui mitte midagi“.

Niisamasugust tööliste äraandmist näeme ka sotside poolt muul alal. Kolmveerand aastat ei ole Eestis awalikult ükski kommunistiline tööline saanud suud lahti teha. Portfelliga ja portfelli ministrid on kui truud hoowikoerad kodanluse pankrotti jäänud poe ees aukunud ja lõugu laksutanud, et kinni katta töörahwa tumedat protesti hüüdu, mis kostab wanglateest, urtsikutest, keldrikorteritest. Kuid see oleks kõik, mis wõiks sotsidele „teenuseks“ lugeda töörahwa „organiseerimistööks“. Mida on sotsid weel teinud tööliste klassi heaks? Kui olid kommunistlised töölisteorganisatsioonid, siis ei „lasknud“, sotside sõnade järele, wõimul olewad kommunistid oma „sallimatuses“ wae-seid sotse töölisteühisuste ligi tulla. Einbund wabastas sotsid kommunistidest, puhastas igalt poolt tee sotsialistidele, kuid sotside tööst töölisteorganisatsioonides pole midagi kuulda. Nüüd on juba kodanluse pidanud tunnistama, et sotsid oma saamatuses mitte midagi teha ei saa. „Päewaleht“ soowitas sotsidele, selle asemel, et walitsusesse tikkuda, minna wabrikusse tööliste sekka. Kuid sots on seal, kus midagi saada on, mitte aga seal, kust walitsusele antakse. Aastase „tagajärjerikka“ tegewuse järele ilma kommunistideta on Eesti töölisteorganisatsioonide arw — null. Eesti tööliste palgad on weel madalamale langenud kui aasta tagasi, majandusline ja poliitiline seisukord tuhatkordaraskemaks, metsikumaks muutunud kui enne. Aga kes keelas sotsialistisi nüüd palgawõitlust juhtida ja tööliste seisukorda parandada, kes takistas sotse ühisuste organiseerimisel, kes keelas ühise wäerinna loomist põllumeeste jöhruse wastu, mille üle sotsid armastawad oma lehekeses suuri sõnu teha?

Kommunistid olla ju endid Eesti tööliste silmis igaweseks ära mustanud. Nad olla wandeseltslased, 1. detsembri „weresauna“ organiseerijad, kuna töölistes ja sõdurid, kehwikud ja talupojad demokraatiale truud olnud ja rewol-

siooni ei tahtnud. Nii jorutas sots igal pool ja ülemtimukas Ast matsutas peale 1. dets. meeheas suud ja lubas kommunistide risu wiimaseni maha noddida, sest „muidu ei saa meie ühtegi töölisteorganisatsiooni luua“. Kommuniste ja kommunistlisi töölisi notiti maha sadade kaupa, ja weel praegugi ei ole see mätasse löömine seisma jäänud, kuid mis puudub, mida ei ole, need on töölisteorganisatsioonad. Kas see on ennenagemata sotside pankrotti, et nad ka kolme töölist ei ole jõudnud organiseerida! Sotsid ei julge tööliste ligi minna. Eesti „sotsialistilist liikumist“ on kõige armetum pankrott tabanud, Eesti sotsid on kui pidalitöbised, kellega keegi tegemist ei taha teha. Eesti tööliste liikumise baromeeter näitab, waatamata kannatuste, kaotuste ja walude peale, endiselt rewolutsioonilise liikumise tõusu.

Samuti on lori kogu ennast aasta wältel, kus kommunistide peale jahti peeti, laialiste rahwahulkade silmis mitukord rohkem rüwetanud, kui seda oleks teha jõudnud 100 kommunisti. Walitsew klass higistas oma wõimu kindlustamiseks, pressides töörahwalt, talupojalt wälja wiimast jõu natukest. Tööliste esitajate suu oli sulutud, töölistelt kõik õigused wõetud, kuid seda selgemine rääkisid wägiwallast ja kurnajate jöhrusest teod, mida kodanlus oma kurnamiseaparaadi kaudu korda saatis. Niisugune on paratamata klassiwõitluse arenemisekäik ja ükski ei jõua seda seisma panna, ükski surwe ei anna talle teist sihti.

Kommunistiline partei jääb ainuke-seks töörahwa õiguste eest wõitlewaks parteiks. Töölistele ja laialistele talupoegade kihile on kommunistid ainukesed wõitlejad, kelle ümber koguwad hulgad, kes mitte nigelates sõnades, waid tegudega tahawad ja alati walmis on wõitlema nende eluliste huwide eest.

Kommunist — see on wõitleja igas ilmakaares rõhuute ja kurnatute õiguste eest. Eesti töölisteklass ja kehwalupoegade kiht saadab enda keskelt warsti uued wõitlejad ja ükski wägiwald ei suuda takistada uute wõitlusorganisatsioonide kerkimist, mille loomiseks sotsid jõuetud on, olgu kommunistisi wõi mitte.

O. R.

KAS TULEB LOPPU?

Kui kaagikohus möödalainud kuul Tartus Heidemanni ja ta 76 kaaskohtu- aluse jaoks nõõri seebitas ja kodan- lised ning sotslikud tindiorjad selle waatemängu kallal oma orjawaimu mustust paberile higistasid, käis nende väljaheidetest — kaitsepolitsei sõrme- näite järele muidugi — läbi muuseas üks ühine soow: loodetawaste jääb see protsess neetud kommunistide kallal wilmaseks Eestis! Ajakirjanduse san- darmisulude tõenduse järele pidanud kommunistid Eestist wiimseni välja pühitud olema, ja samuti ei pidawat nüüd nende maoseemne tarwis Eesti õnnistatud eedenis vähematgi pinda leiduma.

Seekord sattusid meie soowid selle nuhkidekamba omadega wäliselt ühte, kuigi teiest küljest: ka meie oleksime soowinud, et silmapilk ligi oleks, kus töörahwas kord kommunistide ja üle- üldse kurnatawate kägistamisele Eesti demokraatlikes paradiisis ja sellele pa- radiisile eneselegi lõpu teeb. Kuid nii- sama hästi kui kodanlised tindiorjad, teadsime meiegi, et see soow ainult soowiks peab jääma: ka need tindiorjad ise saawad wäga hästi aru, et ükski kaaginõõr kommunismi ära kägistada ei jaksa, ja niikaua kui klassi wõitlus edasi wältab, ei tule lõppu Eestis ka kaagitamisel.

Selgeste näitas seda seesama Heide- manni protsess. Selle protsessi saadu- sena mõisteti Heidemann surma ja enam kui 70 inimest pikemaks wõi lühemaks ajaks sunnitööle wõi teiste wangistusekaristuste alla. Selgemalt kui waewalt mõnes teises protsessi-kometis, näitas demokraatline kaagikodanlus siin, et kõik need kommunistide-protsessid mitte kohut ei kujuta, waid lihtne klassiwaenlase häwitamine on, kus „süü“ ainuke sisu selles seisab, kui- wõrd kaebtusealune töörahwa klassi- huwide seisukohalt guttses.

See klassilise wõitluse aluspind ja sisu tuli Heidemanni protsessis seda- wõrd alasti päewawalgele, et isegi ko- danlised tindiorjad jahmatasid ja — irisemisekatset tegid, kuigi sel katsel muud mõtet ja otstarbet ei olnud kui

ennast töörahwa hulkade silmis „õiguse“ nõudjana paista lasta. Nii kirjutas näi- tuseks tööerakonna uulitsakalts „Waba Maa“ (nr 160, 15. 7. 25) muuseas:

„Pealtkuulajate ridades aga jääb arusaamatuks, miks tähendatud küsimuses tunnis- tajana ette ei kutsutud mitte kirja leidja, kes leiu kohta täpsemal seletusi oleks wõlnud anda, waid wangimaja ametnik, kellele kiri teiste poolt ainult edasi antud ja kes ise asjast midagi ei tea...“

„Kohtu ruumides kuuludub waheajal pealt- kuulajate keskel arwamisi awaldatawat, et tun- nistaja seesugune loogikawaene ja naiiwõitu wäljenduswiis wähendama wõib kippuda tema teistegi seletuste mõju, põhjenedugi need tõsi- asjul. Ja ometi on Tartu kaitsepolitsei ülema abil, kes peab wäga suure hulga kaebeluste kohta seletust andma, käesolewa protsessi tunnistajate keskel üks kõige tähtsamaist koh- tadeist...“

„Wähe konkreetselt annawad samade kaebel- aluste kohta ka Petseri ühiskõnnuasiurimi direk- tori Raja nähtawa erapooletusega (?) wäljen- datud seletused ja mõnede õpilaste tunnis- tused. Need kõik keerlewad peasjalikult üksikute siin-seal kuulud mõtteawalduste, kommunistlike lehtede lugemise jne ümber...“

„Omast kohast iseäralikult kõlab kohtu- saalis kaitsepolitsei ametniku Andres Purri

tunnistus käesolewa protsessi kaebelustelt kogutud materjali, shifreeritud kirjade deshif- reerimise jne asjus. Iseäralikult nimelt selle- pärast, et tunnistaja kaitse ja kaebeluste küsi- muste peale seletuse andmise tihti katkestab märkusega: „seda olen ma oma eeluurimise protokollis juba wäga selgeste ja täielikult ära seletanud“; kord isegi terawa märkusega: „see on minu saladus!“ Pealtkuulajais tekib taht- matult küsimus: milleks siis tunnistaja awali- kult peetawa kohtu ette kutsutakse, kui ta seal ainult oma eeluurimise protokollide peale tä- helpanu juhü ja niüüsi selget muljet ei lase tekkida kaebeluste süüdlõleku ehk süütuse kohta; pealegi kui wande all on tõotatud „mitte millestki waikida, mis mul käesolewas asjas teada“...“

Isegi kodanlised orjahinged, kelle sulge kaitsepolitsei wartpüdi juhü, on sunnitud tunnistama, ja kodanlised ad- wokaadid tegid kohtus sedasama — et kohtul süüdistusmaterjal kaebeluste wasta puudus wõi segane oli. Ja isegi kaagikohtu paragrahwide järele ei leitud materjaali, mis oleks kaebelused wõlla wõlnud saata. Kuid siis just tuli nähtawale klassisõja alasti iseloom — just- ament nagu Krõlowi walmis hundi juures, kes talle tahab ära süüa ja selleks te-

male selles „süüdi“ otsib ja — leiab, et tall tema joogiwett segawat, kuigi tall oja ääres allpool jooksu joomas oli. Kui kaitsepolitsei „eeluurimise“ protokollidest ja nuhkide „saladustest“ weel küllalt ei olnud, siis tõsteti süüdistus:

— Ta oli töölisühisuste liige. (Olgugi et need seaduslikult lubatud olid ja terwes ilmas seadusmõistet ei leidu, mis inimest seaduslikult lubatud tegewuse eest süüdi mõistaks.)

— Ta wõttis osa ametiühisuse tegewusest.

— Ta tegi poliitikaga tegemist, ehk: ta armastas poliitika üle kõnelda!

— Tal oli tööliste waade.

— Ta oli kommunist.

Kui aga küsiti, milles tunnistaja tema kommunismi nägi, siis wastati ainult, et: ta oli üleüldse kahtlane, wõi — ta sõi liha ja wõid!..

Selle wastu toodi kaitsena ette tunnistusi, nagu:

— Ta ei wõtnud millestki awalikust elust osa.

— Ta ei teinud poliitikaga vähematki tegemist.

— Ta oli wagune ja sõnakuulelik...

Lühidalt: „süüdi“ on tööline „wabas“, demokraatlises Eestis juba seega, et ta ühisusesse astub, poliitikaga tegemist teeb, poliitikast kõneleb, tööliste waatega on, wõi julgeb wõid ja liha süüa; ja ainult niisugune tööline leiab armu demokraatlike kohtu ees, kes poliitikaga tegemist ei tee, tööliste organisatsioonist osa ei wõta; kel orjakoera „waade“ on (ennast tallata laseb nagu timukad heaks arwawad, ilma suud lahti tegemata) ja kes ainult wett-leiba toiduks tarwitades isamaale hoosianna laulawad. Muidugi, wõib olla et sedamööda kuidas demokraatia edeneb, ka wesi, leib, päiksewalgus ja inimese keeli kõnelemine isandate ainu- ja eesõiguseks tunnistatakse ja tööori wõlla tõmmatakse kui ta neid toreduseasju julgeb

ihaldada wõi kätt nende järele wälja sirutada. —

See oleks ja on muidugi kurnajate ideaal, kuid nende suuremaks meelega härmaks ei ole isegi „kõige demokraatlikumas“ Eestis, kõigist weretalgudest hoolimata, mida kodanlus seal 1918. a. detsembrist saadik tööliste kallal toime pannud ja igapäew edasi toimetab, korda läinud töölist tummaks loomaks tappa. Küll aga muretseb kodanlus oma werise terroriga, oma meeletu surwe ja kurnamisega ise iga päew selle eest, et rahutus töörahwakihtides waibuda ei saaks, waid klassiwaenu alaliselt terawamaks õhutaks, mis muidugi ikka uusi ja uusi protsessisi peab tooma.

Tõepoolest ei saanudgi Heidemanni protsessi puhul tõusnud kisa weel wäikida kui juba Tartus uut „kommunistide protsessi“ ette kuulutatakse, seekord ühte parteitut üliõpilaste rühma wõi seltsi süüpinku tassides, neid selles „süüdistades“, et nad Heidemanniga — kirjawahetuses olnud! Mis Eestis muidugi, nagu ajalehed juba hõiskawad, surmanuhtlust sisaldawa 102. ja 273. kaelakohtuparagrahwi alla käib!

Nii siis — kaitsepolitsei orjahingede kelkimine, et kommunistid Eesti pinnalt pühitud olewat ja uute tekkimiseks pind puuduwat, lükkab paar nädalat hiljem seesama kaitsepolitsei ise ümber — uut kommunistide protsessi ette kuulutades. Ja sellest kohutawast wiirastusest ei pääse kurnajate ja timukate kildkond enne kui ta ise töörahwa kohtu otsusel wõllas kõlgub. Kurnajad demokraatias teewad nähtawaste kõik mis jaksawad selleks, et see tund kiiremine tuleks.

ar—hp

Seltsimehi, kes 1. detsembri sõjariistus ülelõõnusele kuulusid wõitlussalkadesse, mis saadeti 10. polgu ja tankidekomando kasarmutesse, palutakse kas suusõnal ehk kirjalikult jutustada pealetungimise ja kogu wõitluse käigu üle. niisama ka märgatud wigade ja eksituste kohta, — kas Eestimaa Kommunistilise Partei esitusele Leningradis (Komissaarowskaja nr 11, krt 18) ehk Eestis — põrandaalustele parteitegelastele.

KAS IDA WOI LÄÄS?

Nagu koer tagasi läheb oma okse kallale...

Piibel

See wõib ju muidugi väga piinlik, isegi walus olla, aga on asju, mis paratamatud. Ja üks niisugustest on ajalooline arenemisekäik. Sunnib see nii mõndagi koera oma okse kallale tagasi minema ja nii mõndagi saksa oma sülitatud kapsaid sööma. —

Kes walge Eesti ajakirjandust pärast läinuud aasta detsembrisündmusi on juhtunud lugema, see teab, missuguseid oksewalinguid Eesti auwäärt kodanlus ja sotsiaaldemokraatia ühes temaga ja temaga wõidu Nõukogude-Wenemaa pihta „lendu“ laskis. Terwe ilm haises sellest, mida kaitsepolitsei Tallinnast tuhandetel teedel wälja higistas ja mida wälisilm kõige suurema õhinaga Nõukogude-Liidu tõrwamiseks ära kasutas.

Kõige selle järele otsustades pidi tuhandel wandel töötatud olema, et ennem ilm hukka wõib minna kui et „demokraatlik“ Eesti midagi tegemist tahab teha neetud „imperialistliku“ enamlasteriigiga.

Nõukogude-Liit, kes nii mõndagi walingut on näinud, ootas ja kannatas. „Aeg töötab meie kasuks“, ütles juba palju aastaid tagasi Lenin. Mis teha, kui maailma suured isandad, nagu Pusta ja Einbund, pahas tujus on! Peab kannatama! Nõukogude-Liidus loodeti siiski, et saatus armulik on ja Liitu mitte põhjani hukka minna ei lase, kuigi Eesti ilmariigi wägewad kõik oma armuwalguse aknad ida poole suluwad ja wiletat Wenemaad Egiptuse pimedusega lõowad. —

Läks kuu, kaks; kuudest sai pikk pool aastat. Eesti suurriigi wägewad walitsejad heljusid Lääne wägewamate armuõhus. Seda „lugupidamist“, seda „austamist“, seda „tunnustamist“, mida seal Eesti kangelaseriigi kohta awaldati. Kõigist ilmaotsadest sõitsid ärdameelsed püksteta ja pükstega tantakesed Eestile oma kaastunnet awaldama; ilmariigid saatsid oma madrused Tallinna poistega kurni ja tüdrukutega serwa lõõma, kuni ohwitserid häid „olenguid“ tegid. Ja

isegi mõni rahamees, kes üleüldises ajakirjanduse kõmus kuulda sai, et maa-keral üks seesugune siinamaani ülesleimata ilmariik olemas on, seadis sammud sinna poole, et wast ehk enne teisi mõne raswase suutäie alla saaks kugistada — pärast, kui ainult lagedaks näritud kondi eest leidis, muidugi kirudes tagasi pööras, et asjata reisikulu teinud. Lindanisas unistati isegi sellest, et koguni üks kuningas, päris elus kuningas neile külaliseks wõiwat tulla — mis muidugi tagajärjel ainult unistuseks muutus, nagu tuhandet teised särawad ja väga, väga suurepäralised... unistused.

Selle wälise hiilguse eesriide taga aga töötas aeg oma soodu ega pannud nagu tähelegi, mis wälisilmas sündis. Kõlawaiast kaastundeawaldustest hoolimata langes Eesti krediid wäljaspool iga päewaga. Tantad muigutasid küll kaastundel mokke, aga — laenamiseks ei olnud kellelgi pennigi kaasas. Ja naaberriikide walitsejate külaskäikude hiilgepidude tumedas warjus walmisid pankrotid, mis ühe suure majanduslise riigitoe teise järele warisema panid.

Just nagu oleks häwitaw marukeerastik üle maa käinud. Üks tööstuse-ettewõtte teise järele sattus „raskustesse“; mitmed pangaärid panid ukсед seest- ja wäljastpoolt kinni; kaubanduslised ettewõtted kängusid. Kewadel langes rusedeks puruks kuulus Harju pank, Pätsi, Laidoneri ja kamba kupusarw Eesti töörahwa kaelasoontel. See hoop oli nii tugew, et isegi riiklise Eesti Panga alused tugewaste kõikuma pani. Wiimased nädalad töid teiste suuruste langemise seas Wene-Balti tehase oksjoni ja Maieri keemiawabriku täieliku pankroti.

Loomulik, et see majandusline kokkuwarisemine ka muude awaliku elu alade peale oma pitsati wajutas. Tühi toob tüli majasse, ütleb Eesti wanasõna. Ja kiskumine algas juba wanakult peale, kuigi peale 1. dets. õnnelikkumööda-jõudmist jalustpõrutatuna põrandal huni-

kus koos oimerdades üksteise kaelast kinni hoiti ja pühalikult truudust ja üksmeelt wannuti.

Aeg töötas oma soodu, ja ajaga sammu käis lagunemine kõigil tänawail — kõrgelt Toompealt alates ja kõrgete kantslitega lõpetades. Kohutawa pankroti aigutaw kuristik nihkus ikka ligemale.

Küll läkitati proowireisijaid rikaste uste taha manguma. Aga kõik need suured „komandirowkad“, mille eel pöörast kisa tehti, lõppesid õige haledalt: proowireisijad pöörasid tagasi, kaasas suur bagas ilusaid sõnu, aga mitte ainustgi penni.

Siis saadeti lordihärra Laidoner ise. Ja näis, nagu oleks see suureilma rahameestele osanud „auku pähe raiuda“, ehk õigem ütelda — nagu oleks sel korda läinud wanakraami eest, mida tal Eesti ilmariigist Inglise täiturule kaasa oli wiia, mõnda marka laenu saada; Eestile kingiti kuue aasta laenuprotsendid ja lubati isegi sajatuhande naela eest raudteematerjaali laenuks anda — Eesti lambanaha Saare ja Sõrwe koibade eest.

Kuid siis näis korraga uus tuulepuhang tulewat, mis ühte sattus suure tuulesihi wõnklemisega laias ilmas. Teatawaste pigistas Inglise ajakirjandus hambad kinni — Nõukogude-Liidu wastu wälja kuulutatud ühisest kägistamisest ei tehtud enam juttu; Pariisis otsustati wiimaks Wenemaa sõjalaewastik Nõukogude walitsusele wälja anda, ja läbi-rääkimiste kohta ärilistes asjades puhus Pariisi lehestikus mahe tuul.

Ja Pusta „ise“ pidi reisikepi pihku haarama. Sest mis pidi saama Eesti suurriigist, kui Läänes teised tuuled puhuma hakkasid! Pusta kõntsis kõik nõmmed läbi, aga kõik marjad tundusid ühesugused olewat — justament nagu Johannese ilmutamise raamatu „raamatuke“, mille prohwet alla kugistas: sius magus, aga kõhus wiha. Londonis, Pariisis, Brüsselis oldi ministrihärra wastu, kes suure koorma „wabaduseristisi“ kaasa wedas, wäga lahke ja wiisakas, aga —

aga — ... Riias wõidi tagasitulijal ainult kahjurõmsalt pisaraid silmist pühkida. Sest Läti poliitikamehed olid juba ammugi aru saanud, et walgus ikkagi idast tuleb ja silmad sinnapoole pööranud, kuna Eesti ilmariigi targad walitsejad seda taewakaart näha ei wõinud, sest et aknad sinnapoole suurte raudnaeltega kinni olid tautud.

Ja siis — siis „saabus“ Tallinnas Eesti-Wene kaubandusekoja „istang“, ja sel „istangul“, mis umbes ühte sattus härra Pusta — kojujõudmisega, leiti korraga, et — walgus ikkagi idast pidawat tõusma, et Wenemaal sel aastal hea wiljasaak olewat, millest Eestilegi jatkawat, et Wenemaa Eestist käesolewal aastal tõepoolest palju rohkem kaupa olewat ostnud kui Eesti Wenest, ja et lõpuks — Wenemaaga ikkagi üsna mõistlikult wõiwat kaubelda...

Meie asi ei ole nüüd muidugi arutada, millal härra Pusta oma läbipõlenud torukübaraga, mis ülelligsest kraapimisest suurte härrade ees pealegi wäga kulunud, Toompea jumalaga jätab ja Pätsi käsiku ees ministritooli wabastab, aga et poliitikas see wõidab, kes paremine nina oskab ärikasu järele seada, siis on arusaadaw, et pisikesest kriisist mööda ei pääse. Kui Pusta küllalt pime oli diplomaatia kõlawaid kõlksusi uskuma, siis saab Päts, kui elupikune „reaalpoliitika“ mees wäga hästi aru, et Eesti äri wähid Narwa jõe kiwide all elutsewad.

See on ju küll pisut paha, sülitatud kapsaid kugistada ja aknaluukidest pikki naelu wälja kiskuma hakata, aga — Päts on reaalpoliitik: larbime okse ära, kui aga äri saab teha. Raha ei haise, ütleb wana Ladina sõna.

Ja „demokraatlik“ Eesti teeb kniksu „imperialistliku“ Nõukogude-Liidu ees ning sõnab, kätt rinnale wajutades:

Tule alla ja aita meid — ilma Nõukogude-Liiduga äri sõlmimata oleme lõpulikult pankrotis.

H. Rooskaja

„AHWI-PROTSESS“ DAYTONIS

Daytoni linnakeses Põhja-Ameerika Ühisriikide Tennessee osariigis peeti hiljuti kohut, mis terwes ilmas suuri laineid löi. Lühidalt nimetatakse välisilma ajakirjanduses seda kohtuprotsessi „ahwi-protsessiks“. Haritud ilma kodanline — ja samati sotsialistline — ajakirjandus püüab sellega pilkawalt oma halwakspidamist ja üle-olekut protsessi „kangelaste“ vastu näidata ja protsessile enesele kitsast kohalikku tähtsust anda, paista lastes, kuiwõrd arwustajad ise seda tagametsa-kolga ajast ja arust jäänud seisukohta hukka mõistawad: issand, me täname sind, et meie mitte niisugused tõlplased ei ole nagu needsinatsed Tennessee matsid!

Tõeliselt on see ainult wassimine, kas teadlik wõi teadmatu, see on ükskõik. Sest Tennessee „matsid“ (farmerid — põllupidajad) lähewad waimliselt väga wähe lahku Prantsuse, Itaalia, Poola, Eesti wõi mõne teise riigi keskpäralisest tätupojast, kelle waimline tasapind weel piibli, nõiausu ja teiste sarnaste kauge wanaaja pilwituste udust üle ei ulata. Ja nende rumaluse, nende mahajäänud waadete pärast ei oleks waja olnud mingit lärmi lüüa. Asjal on sadakorda sügawam tähendus, ja suurt osa kodanlise ilma kisast tuleb just sellega seletada, et selle abil laiade hulkade tähelpanekut tõelise asjaolu pealt kõrwale, kõrwaliste asjade peale juhtida, et terve kodanlise kultuurilma enese inetumat ja mädanenud palet, mis selles „ahwiprotsessis“ kohutawalt ennast paljastas, oma kõlblise kelkimise kattega warjata.

Protsess ise oli lihtsamatest lihtsam: Tennessee osariigi parlament (Ühisriikides on igal osariigil oma seadusandline kogu) oli seaduse wastu wõtnud, et koolides ainult piibli põhjal õpetust tuleb anda. Üks noor kooliõpetaja, nimega Scopes, pisikeses (2000 elanikuga) Daytonis, oli aga lastele looduse-lugu Darwini arenemise-õpetuse (ewolutsiooni-teooria) järele seletanud, mis teaduslikult tõendab, et kõrgema liigi elulised olewused maakeral madalama-

test liikidest on (pika aja wältel muidugi) wälja arenenud, muuseas nagu seda kõige labasemal kujul üteldakse: inimene on ahwist tulnud... Scopes wõeti selle seaduse wastu patustamise pärast kohtulikule wastutusele ja protsess saigi oma nimetuse „ahwi-protsess“.

Oiuliselt, nagn näete, on asi väga lihtne ja — igapäine. Ei ole kaugeltki nii pöörane kui näituseks Eesti pastori te kisklemine oma kirikupäewadel „protestantismi waimu“ pärast, wõi ruskalahingud Tartu Maarja kirikus papi sooja koha pärast, wõi paljud muud jumalikud asjad lähemast naabrusest kui seda Ameerika kolgad on.

Protsessi tähtsus ei seisa seega mitte asjas eneses, waid selles tagapõhjas, millel ta maailma ette kerkis.

Põhja-Ameerika Ühisriigid on maailma esimene suurem wabariik, oli uue-emas ajaloos esimene, kes ainuwalitsuse wastu rewolutsiooni tõstis ja oma wabadusekuulutuses awalikult ja pühalikult seletas: „... kui iganes üks walitsuse worm inimeste elu, wabadust wõi õnnewõimalust häwitada ähwardab, siis rahwal õigus on seda walitsusewormi muuta wõi häwitada ja uut walitsusekorda luua... (rahwa) õigus, (rahwa) kohus on niisugust (wägiwalla-) walitsust kukutada ja oma edaspidist julgeolekut kindlustada...“

Ühisriigid on demokraatia eeskujuks olnud poolteist aastasada, ja on seda kodanlises ilmas weel tänapäew. Kümned miljonid siin- ja sealpool okeani peawad neid wabaduse ja kultuurilise edu kõrgeks eeskujuks. Ja sellel kodanlise demokraatia, inimese isiklise, poliitilise, majanduslise, teaduslise ja üleüldse igasuguse wabaduse helewalgel tagaseinal ronib nüüd imestlewa ilma silmade ette sajaljalgne elukas kaugest keskajast, mille koledusi inkwisiitsiooni piinakambrite, kuradi armulaudade, inimeste elusalt põletamise jne kaudu ette kujutame: Daytoni „ahwiprotsess“! Noor kooliõpetaja, kes on julenud koolis teadust õpetada, mida terve „haritud“ ilm on pidanud õigeks tunnistama, wõetakse kohtulikule wastutu-

sele ja terve rida silmapaistwaid poliitikategelasi ja riigimehi, nende hulgas kolm endist Ühisriikide peaministert, neist üks demokraatlise partei kauaaegne juht, mitmekordne peaminister ja tuttwam poliitikamees William J. Bryan (Braiän) ja teine — hiljutine, meile kõigile weel hästi tuttw wabariiklaste juhtiw parteitegelane ja peaminister Charles E. Hughes (Hjuus), pakuwad endid kohtule kaebeluse süüdistajaks, see on, pealekaehajaks inimesele, kes on julenud koolilastele teadusewalgust pakuda! Ja „waba“, demokraatlise“ Ameerika kohus — mõistab Scopes'i (Skoups'i) süüdlaseks. Tõsi küll, noortmeest ei saadeta tuleriidale, ei kista neljaks lõhki, ei aeta elusalt teiba otsa, waid määratakse talle „demokraatlikult“ 100 doll. trahwi, mille tasumiseks talle poolehoidjatelt paari päewaga 10000 doll. kokku saadetakse. Kuid see ei muuda asja sisuliselt. Ei muuda seda tõde, et „kõikide demokraatiate eeskuju“ teaduse inkwisiitsiooniwande alla surub ja karistusega ära keelab; et sellest teadusewalguse ja mõttewabaduse wägiwaldsest kägistamisest osa wõtawad „demokraatia“ juhtiwad riigimehed, kes siin selgelt mahti said näidata, missugustel alustel nad seda suurt „demokraatlist wabariiki siinamaani on walitsenud. Ei muuda seda asjaolu, et 20. aastasajal „haritud“ ilma eesotsas seiswas riigis kooliõpetajat selle eest on kohtulikult karistatud, et ta julges üleilmselt õigeks tunnistatud teadust õpetada! Et „demokraatlikes“ „wabariigis“ 20. aastasajal weel seadusi wõib olla, mis niisugust inkwisiitsiooni wõimaldawad!

Daytoni protsess kisub halastamatalt maha kodanlise „wabaduse“ ja „demokraatia“ kirjud hilbud ja ereda wärwiwõõba ja paljastab kodanlise kultuura tõsist nägu kõiges ta inetuses ja mädanuses. Nagu „usupuhastaja“ Luterus 400 aastat tagasi, kui weel ketserisi tuleriidal elusalt jumala ja pappide meelega küpsetati, usuliste lolluste „seletamiseks“ muud ei osanud wastata kui: „Kui jumal sõna ütleb, et 2 ja 5 on kaheksa, siis peab seda uskuma,

olgu, et inimese mõistus ütleb, et see wale on!“ ja wüstidele nõu andis talupoegi peksta, peksta ja peksta („nagu hobusele kaeru, nii peab talupojale piitsa andma“ ütles Luterus), nii wäljendub nüüd, 20. aastasajal, traadita telegrahwi, õhusõidu ja kõigi teaduste ülikiire edenemise ajajärgul, Ameerika mõjuwa poliitilise partei juhi ja kauase riigipoliitika juhataja ülem tarkus üteluses: Kui jumal oleks tahtnud, oleks ta wõinud Joonase lasta walaskala alla neelata! Ja „demokraatlik“ kohus lisab juure: teaduse õpetajale anna piitsa, piitsa, piitsa!

Piibel ja piits, usuõõ ja inkwisiitsioon — see on see kuulsakskiidetud kodanlise demokraatia kultuur, millega kapital kurnatawaid miljonisi waimliselt ahelais hoiab ja uimastab, et nad oma lihakseid kramplikult sirutama ei hakkaks, kui kodanluse ämblik neid werest tühjaks imeb. Ja kui kodanlise ilma ajakirjandus nüüd silmakirjaliselt lärmi lööb „ahwiprotsessi“ ümber, siis hoiab ta kõige suurema ettewaatusega selle nähtuse tõsist ühiskondlist alust paljastamast. Sest kui mõni „Paewaleht“, „Kaja“ wõi juudaste „Ühendusgi“ tõsiselt selle waimupimestawa sopa ja inkwisiitsiooni wastu tahaks wälja astuda, mis Ameerika demokraatia kurnamise-korda pühitseb, siis peaks ta alasti kiskuma ja Heinaturul häbiposti tõmbama Eesti sotside waimlise isa August Rei, kes kirikus hästi altari ligi tikub ja pidulikkudel talitustel täiest hingest „Oh wõtkem jumalat...“ üürgab; siis peaks tulise luuga wälja pühkima kõik need kirikupäewade kangelased ja tagant järele kõik parteituusad, kes rahwast usukammitsasse suruwad, kes Eesti koolidele peale sunniwad sedasama, mida kuulutas Ameerika suurem demokraat Bryan: „Tõsi on see, mis piibel ütleb“ ja millele Luterus juure lisab: kui see ka inimeste tarkuse järele kõige suurem lollus oleks!

Seda ei tohi, sest ei tohi alasti kiskuda demokraatia tõsist nägu, seda pimeduse, kurnamise, wägiwalla, inkwisiitsiooni, elektriwannide ja kaagikõie „demokraatiat“, mille najal ennast praegune kodanline ühiskond jalul hoiab.

Wälismaade ülewaade.

Wõitlus proletariaadi ja kodanluse wahel läheb terwes ilmas terawamaks. Kurna kõigest „stabiliseerumiseft“ hoolimata imperialistiliste maade kapitalil kodus jalgealune palaw on, siis pööras ta pärast ilmasõda, kui tal juudaste abil korda läks pihut oma seisukorda ajutiselt lõwendada, kogu oma tähepanetu asumaadele. Sealne töörahw as aga on wiimastest suurtest rahwuswahelistest wapustustest, eriti Nõukogude-Wenemaa wõitlusest mõndagi õppinud ja ei taha enam endise metniku kurnamisega leppida, waid walmistab ennast imperialistide ikke maharaputamisele ja oma iseiswuse rajamisele. See ajab imperialistid hirmsaste wihale, sest ajumaade iseiswus tähendab neile lõpuliku kadu ja sellepärast kihawad nad niüid kooris, et neetud enamlasted oma kulla ja agitaatoritega kogu maailma mäsama kihutawat.

Igäihele on selge, et „enamlastel“ — mille all Nõukogude-Wenemaad mõeldakse — ei raha ega agitaatorit ei jattu Hiina, India ja teiste maade sajamiljonilisi rahwahulle üles äsfitama, ega suudaksigi mingi agitaatorite töö neid hulke wõitlusele ajada; see jüüdistus on ainult uppaja wiimane katse selle õletõrre abil — „jüüdi“ enamlaste kaela weeretada püüdes — oma purunewat wõimu alal hoida. Urusaadawalt on aga see abinõu liig abras kinni pidama ajaloo wedurit, mis kodanlust peatamata ja kiirelt ta loomuliku lõpujaama — üleilmse proletariaalse rewolutsiooni poole wiib. —

Saksamaad kagistatakse edasi n. n. „tagatise“ lepinguga, mida talle Dawesi plaani teostamiseks tahetasse kaela suruda ja millega teda eriti Nõukogude-Wenemaa wastu tahetasse äsfitada. Misjaguse lehmakaubaga Inglise ja Prantsuse rööwitud oma oisjuses koku leppisid, ei ole weel teada, aga kindel on, et see nende endi wahelkorda ei tafandanud. Saksamaa seisukord aga läheb äärmiselt terawaks, sest kui ta liitriikide rööwitutele järele annab, lootes, et Inglise kapital teda Prantsuse rööwitute wastu kaitseb, ja sel lootusel enese neile töörüistaks Wenemaa wastu annab, siis ajab ta sifemise seisukorra majandusliselt sedawõrd raskets, et ta tõsistest rahutustest waewalt mööda peaseb. Sa lootus Inglise toetuse peale on unenägu, mida

Inglise sifemine äärmiselt raste seisukord ka siis teostada ei lubaks kui seal selleks üldse wahemat tahtmist oleski.

Saksamaa sifemisest elust on ninetada poliitilist amnestiat, mille osaliseks Hindenburgi presidendiks peasemisega parempoolsed mäsjuumehed (Kappi mäsjuut osawõtjad) said, ja suurt Barmati skandaali, milles juudaste musta äri paljastati. Selgus, et sotside ninamehed per kõit Barmatilt juudaseetlid olid saanud, kuna sotstist politseipresident Richter, kes tutaw oma jõhtra kommunistide õgimise poolest, Barmati musta äri kaitseb.

„Note Fahue“ paljastuste tagajärjel wõeti Berliinis Wene walge õhwitser Drušelowski wangi, kes kõigile tarwitajatele „Kominterni dokumenta“ wabritseeris, muu seas Bulgaariale ja Poolale. Nelmi kinniwõtmine aga ei sündinud mitte kommunistide waledokumentide walmistamise pärast, waid mees oli ifegi — Saksamaa wastu dokumenta sepitsenud. Et ta teenused „Kominterni kirjades“ aga wäga tarwilitud olid, siis — wabastati kelm warsti jälle wangi: kes olesk muidu jälle tarbetorral „Moskwa“ dokumenta muretsenud!

Prantsusmaa peab juba mõnda tuud Afrikas rikki tabiilibega päris torrapäralist sõda, mis talle aga siamaani ainult kaotusi on toonud. Mitu kindrali on nende Marokko pärismaalaste tules oma nina põletanud, aga uned wäeülemad ei ole seisukorda parandada suutnud. Kodus läheb wahel ajal ifka rahutumaks, seda enam, et sõjawäljalt tulewad teated midagi head ei töota, küll aga sellest kõnelemad, et ka osa sõjawägesid wastu hakkab ja lahingusse ei lähe. Seda teatatakse muu seas ühe soomuslaewa ja ühe ristleja madruste kohta, mawäest oli seda ennem juba kuulda. Töörahw as on ägedaste sõja wastu. Tööliste kongress, mis hiljuti Pariisis ära peeti ja millest 1 200 000 tööllise esitajad osa wõtsid, nõudis ühel hädal walitsuselt filmapilt rahutegemist ja pööras ühtaegu sõjawägede poole üleskutsega — riffsidega sõjawäljal wennastama. Parlamendis paljastasid kommunistid walitsuse salatõõd selle rööwsõja ettewalmistamises, millest ka juudaste ninamehed osa wõtnud. Sotfialistide ridades tellis selle tagajärjel lõhe: osa sotfialistide juhtisi ei taha, töölliste nõudel, enam wa-

litfufe poliitikat toetada. Walitus annab aga auru politseile, et see agaramalt kant-
situid tarwitaks ja kommunisti wangi tas-
siks, lootes selle kaudu rahutust maha
suruda. Monarhistid ähwardasid siemi-
niisrit koguni „ära tappa kui koera“, et
see jasshistidelt sõjariistad ära wõttis ja
küllalt agaralt kommunisti maha ei not-
tiwat.

Rodanlijest ajakirjandusest kostawad
hääled, et peale ju skiasini tagasiõitmis-
Pariisi lootust olewat peatselt kokkuleppi-
misets Rõukogude=Liiduga rahaliste küsi-
muste lahendamiseks.

Siemises elus terawneb seisuford: ala-
lised streigid näitawad tööliskullade rahul-
olematust, mis isegi „trükkrae=proletaar-
lased“ wõitlema ajab. Mii wältab juba
pikemat aega pangaametnikkude streik, mis
ikka terawamaks läheb ja laiemale la-
guneb.

Ingliismaal käiwad töörahwa wõit-
luse lained kõrgelt. Põhjusets on raske
majanduskline seisuford. Töötatööliste
arw on wiimajel ajal jälle kerkinud ja
kaswab alataja. Süetöösuses, kus töö-
lepingud 1. juulil lõppesid, tahtsid ka-
pitalistid töölise tööaega pikendada ja
palka maha suruda, lootes, et 300 000
ilma tööta süetöölisi neid peastawad, kui
streik peats tulema. Ametiühijused ähwar-
davad aga streiki sedawõrd süwendada ja
laiendada, et walitfufe meeskel hirm hakkas
ja nad parlamendi kaudu siieparunitele
kümme miljoni tuetust lubasid, selleks et
need töölisele endist palka edasi mak-
saksid.

Teistes tööharudes on seisuford raskem,
nii näit. kuitööstuses, kus kriis äärmiselt
raske ja wabrikandib sellepärast 200 000
töölisele lofandi wõisid wälja kuulutada.
Streigitakse osaliselt ka mitmes teises töö-
harus.

Ametiühijuste liit nõuab tööstusekriisi
tergendamiseks järelijätmataalt, et walitus
Rõukogude=Liiduga kaubanduselepingu teeks
ja temaga ligemasse läbitäimisesse astuks,
mis tingimata tööstust elustaks. Walitus
jakkab aga oma waenulikku poliitikat Rõu-
kogude=Liidu wastu. Ajakirjandus, iseäranis
tagurline, walitsewa partei oma, nõudis
mõni aeg tagasi õige ägedalt igasuguse
läbitäimise lõpetamist Rõukogude riigiga,
riidade wahelt isegi sõjalise wõimalusega
ähwardades. Töörahwahulkade kindel wastu-

panek niisugusele pealetungimisele talitfutas
ja kaineastas were= ja saagijamulisi impe-
rialistisi sedawõrd, et nad hammastelaku-
tamises ettewaatlikumaks jäid. Laialised
hulgad näitawad otse meelearwalduskiselt,
et nad Rõukogude poole hoiawad. Mii
wahti hiljuti järewalmistel parlamenti
seefama ametiühijustlane Purcell, kes Wene-
maal käinud saatkonna esimehena terawalt
tagasi tõrjus föit need meeletud jutud,
mida ajakirjandus Rõukogude=Liidu kohta
laialil lautas. — Suured tellimised, mis
Rõukogude=Liidult nende päewade sees
Ingliise wabrikutele anti, kinnitawad täie-
likult töölise töendust, et Wenemaa turg
Ingliismaa tööstusele äärmiselt tähtis on
ja sellega loomulik wahetord tuleb luua.

Kuna seesmine seisuford äärmiselt raske
ja pinew on, püüab walitus wäljaspool
oma rööwepoliitikat süwendada. India le
tehakse plini, aga seal ei usia enam peti-
seid, waid nõutakse isegi walitsemates ring-
kondades India täielisi autonoomiat. Per-
sias läks Ingliismaal korda Kurdistani
ja Turkmeenia maafondades mässu tõsta,
mis aga peaaegu täielikult maha on surutud.
Mäss oli kaudiselt ka Wenemaa wastu
sihitud. Araabias korraldasid Ingliise käsi-
tud rööwjalga, kes Persiasse Ingliise kont-
seksiooni maa-alale tungis ja sellega põh-
just andis suuremat Ingliise wäesalka Per-
siasse saata. Samati saatsid inglased suu-
rema wäeosa (50 000 meest) Türgi=For-
dani maale. Türgi piiril õhutawad Ing-
lise käsitud alaliselt mässu Türgi walitfufe
wastu. Lõuna=Aafrikas pani Ing-
lise politsei sõjamäe toetusel pärismaalaste
kõhrite hulgalise maharõitumise toime.
Egiptuse tapab praegune Ingliismaale
õnakuulelik walitus Ingliise näpunäidete
järele remolutsiooniliikumise juhtisi, ette-
kändeks wõttes Ingliise kindrali Lee Stati
tapmist, mis mõni aeg tagasi sündis.
Wiimajel ajal on sel ettekäändel 8 rahwus-
list mässutegetlast ära tapetud. Ka kom-
munistidele langeb wahetpidamata karis-
tusi laela.

Sõjajamulist poliitikat ajab Ingliismaa
ka Rõukogude=Liidu ääreriihides:
Soomes, Gestis, Lätis, kus silmanähtawalt
sõjalisi ettevalmistusi tehakse, milleks Ing-
liismaalt raha ja ainelist toetust antakse,
niisama ka kawatfused ette määratakse.
Soomes kawatfatakse merebaasi ehitamist
isegi Laadoga järwele. Gestis on saarte

äratajutamisest annu juttu tehtud. Nüüd annab Inglismaa materiaali strateegiliste raudeede ehitamisest ja Eesti ajakirjandus kõneleb uurimistest, mida Inglismaa Pärnu lahes tahtvat ette võtta. Laidoner seletas omal ajal riigikogu komisjonis otsekohe, et Inglismaa Eesti te raudeede ehitamise kava ette määrab („muudu raha ei saa“). Väitis töötavad juba kauemat aega Englise sõjaasjatundjad, sanuti kui Nu-meentasi. Eesti ja Läti ministrid käivad Londonis juhtnõuviisi saamas.

Inglismaa õhutusel panid hiljuti Greeta s kindralid sõjaväelise riigipöõre toime, mille tagajärjel Englise ohviserid otsekohe sõja- ja õhulaevastikku (Greeka oma) korraldama asusid. Tingimata käib ta selle käsualuse sõjavalmis seadmine Englise üleüldise sõjavalmistuse kavasfe.

Itaalias süveneb ühtaegu Mussolini diktatuur ja majandusline kriis, milleks eriti kaasa aitab Englise ja Prantsuse kapitalistide surwe — kättemaksuks selle eest, et Mussolini julgeb nende rõõv poliitikal vastu astuda, ja ei taha lasta Itaaliat täielikult Inglismaa asumaats muuta. Börsespekulatsioonid kaudu pandi selle eest Itaalia liira kursis hullupöõra langema. Mussolini võitleb kuristikku langemise vastu oma moodi: enam kui pooled ministriumid on ta enese kätte kiskunud — eesotfas muidugi sõja-, rahajue ministriumid. Parlament on ainult kometiks muutunud. Hiljuti kihutati ta kesköõd kokku — ilma kommunistidele teatamatagi — et ajakirjanduse kaagiseadust maksma panna, millega muu seas ajalehe toimetajate kiinitamine politsei kätte usaldatasse; rahwasaadikud ja senati liikmed ei tohi ajalehe toimetajaks olla; karistused määratasse eskimise eest kohutavad. Terwerida kodanliisi lehti on wäljamaale kol-
linud.

Criti terawats on töõrahwa võõtlus läinud Poolas, kus wiimasel ajal mitu kohtuproffessi kommunistide vastu laialist tähelpanekut on leidnud. Nii tapeti sõjawaäljakohtu otsusel noorsoolane Botwin, kes ühe proffsaatori maha oli löõnud. Töõliste saadiku Vantsutski vastu, kes ühes proffsessis õigeks mõisteti, tõõsteti kohe kolm uut kaebtust, et teda aga mitte türmist wälja lasta. Selle wasta ei saa aga walitsus luidagi kohtu ette tuua Westfor-

tsi ja Baginski tapjat Murashkot, sest — nagu omal ajal Eesti ülemproffurör Teemant „paraagrahwi“ ei leidnud, mille põhjal parunid riigi äraandmise eest wastutusele wõtta, nii „ei leidu“ nüüd Poolas — proffurori, kes Murashkot süüdistama tahaks hakata. Ja mõrtsukal on aega oodata küll.

Wiimasel ajal on Poola piiril tihti piirivalwe Rõukogude piimale tikkinud ja siin isegi meie piirivalwuritega lahinguid alustanud. Nüüd on Poola walitsus nõusolekut awaldanud nende jändumste lahendamist erilise komisjoni kätte anda.

Wiimastel nädalatel on hõrjel Poola floti kurs tugewaste langema hakanud.

Hiinas läheb revolutsiooniliikumine täiel hool edasi; ei lõpe werised kokkupõrtamised, mida imperialistid alatasa prowtseerivad, ifka ja ifka uusi tapmisi toime pannes, ei lõpe streigid. Ifka ja ifka sügawamale ja laiemale ulatab liikumine, ifka selgemalt saab Hiina rahwas aru, et ta kauem eunast orjastada lasta ei wõi. Rahvuslised revolutsiooni juhid seletavad kindlaste: eunem surm kui wägivalda kannatamine. Rahvuslise liikumise eesotfas sammuvad üliõpilased, kes üle maa sõjalist õppust korraldavad. Linna-des peawad muidugi töõlised otsekohest võõtlust.

Isääranis tähelpanew on wiimasel ajal alaline saatkondade sõitmine Rõukogude-Wenemaale. Waewalt on riiki, kust mitte töõlised ei tahaks oma saadikuid saata Wenemaa olusid tundma õppima, kuigi mitte kangelgti kõid walitsused seda ei luba. Kuna kodanline ja isääranis juudaste ajakirjandus alakiljelt kirjab: kui töõlised oma filmaga näeksid, misugune Wenemaa seisukord tõeliselt on, siis löõksid nad kãega kommunistmuse peale; kui aga töõlised Wenemaale tahawad tulla, siis ei lasta. — Kuid mitte ainult töõlised ei tule siinset olukorda waatama, waid ka teiste kih-tide esitajad, nagu hiljuti weel Saksa, Prantsuse ja Belgia kooliõpetajate saatkond. Igalpool kaswab huwi Rõukogude-Wenemaa wastu, ja isääranis tänawuse suure wiljasaagi tagajärjel, mis wõimaluse on annud juba nüüd wäljamaa wabrikutele ja kaupmeestele õige suuri tellimisi anda, kaswab ifka enam ja enam arusaamine, et Wenemaa sifemine jõud suureneb, üleüldine

seisuford paraneb ja põhjata on kõik need hirmujutud, mida ajakirjandus seal Nõukogude riigi üle laialt lantab. Kõik see aitab purustada malewõrku, mis aastate

wälkel Nõukogude riigi ümber on punutud, ja kasvatada ühistondlist surwet loomulikku wahetorra loomiseks Nõukogude-Riidu ja teiste riikide wahel. J. R.

Sündmustif Walges-Eestis

S u u l i

1. Strandmann tõendab, et Eesti pank lah pankroti lähel seiswat.

— „Raja“ hädalab, et Inglise kindralstaabi Eesti osakonna nuusturid Nõukogude piirivalwe poolt üle piiri tagasi olla wisatud. Nõuks kulunud maha lüüa.

— Wallawalitsufi kohustatakse kaitse-
liidule teeni kohuseid täitma.

2. Eesti õhulaewastikus tänawu juba kuues lennuõnnetus: kommunisti Nobachi äraandja lendur Päew on oma teenitud palga saanud, ühes lennukiga. Ujalehtede hädakäsi arusaadaw.

5. Wõrumaal koolide sulgumise tagajärjel uulitsale heidetud 58 õpetajat.

— Aktiisafelsi „Kiri“ direktor suurema summaga Austraaliasse põgenenud.

— Pühakodusõda Tartu-Maarja koguduse koosolekul kirikus.

7. Eesti lehekeseid kurdawad, et Nõuk. Riit Eesti riidetööstuse hoikoti alla olla pannud, ostes mujalt „kallimat“ kaup. — Tõeste hull lugu: nõukogude asjamehed ei taha lasta Eesti sahkerdajaid endile ette kirjutada, kust kaup osta!

8. Inglise Riia saadik asub „Raja“ teatel Saaremaale, oma uut asumaad walitsjema.

— Nõukogude piiril antakse piirivalh-
titele („walwuritele“) uut palgalisa. — Kas aga seegi nendes punaseid hatfillusi tapab, on enam kui küsitaw.

— Töölislehe „Õnna“ toimetaja sm N. Sörg 7 a. wangi pandud.

9. Ühnikud protesteeriwad rendi 50% wõrti tõstmise wastu.

10. „W. Maa“ teatel peab Karula papp juba pikemat aega jutlust kiriku pin-
kidele; kõige rohkem on kirikulisi wiimsel ajal olnud — 4 in.

— „W. Maa“ teatel on Tartu-Wõru maakonna metfajulemad 1920. a. siimaani „unustanud“ riigistatawaid metfi wastu wõtmast, kuna parunid mitte ära ei unustanud neid metfi maha raiumast.

11. Tõbrahwa tegelane Jüri Kuuse-
mets 4 a. wangi pandud.

12. Alalaastatud Wene-Balti tehase aktiionäärid teewad kõmu, et inglased tah-
wat tehast üles ehitama hakata. Selle ettekäändega tahawad nad Eesti pangast wiimselid kapitalisi wälja pumbata.

13. Seitimes lennuõnnetus tänawu; lendur sedaford eluga pääsenud.

14. „Eesti Panga“ asjus on juba eeluurimine käimas, pankrott on wististe warawate ees.

— Särjelorralise „Rahwasteliidu“ rewiz-
dendi Didimfoni Eestisse jõudmine.

16. Marobör Pärtfel on jalgade wäl-
duse ja wäliswiisa abil kohtuotsuse eest — üks aasta wangistust — õnnelikult wälja-
maale jõudnud.

— „W. Maa“ nutab, et N.-Riit Ees-
tile enam transiitwedu ei andwat.

17. Kurejaares 3 töwliste tegelast peale wastastikkule tuleandmist wangistatud.

19. Riigikontrolör on „Eesti Panga“ pankroti eeldõhtul Ameerika üles leidnud: päästa wõib seisuforda ainult see, et panga-
direktorid: 1) pangast laenu saada, 2) poliitilise (loe: riigiwargusega) ja 3) äri-
tegewusega tegemist teha ei tohiks.

22. Tartus kaagitatakse jälle töwliste-
liikumise tegelasi: 1 (Heidemann) tapmisele, 2 elutsajats ja 67 — kokku 430 a. ja 11 kuuls wangi nõunistetud.

24. Inglise kindralstaab Eestile 110 000 Inglise naelfsterlingit raudteede ehituse mater-
jali muretsemiseks toimetanud. Ujalehed paljastawad ministri abi ins. Rosenthali, kes sellest summast 30% „soomust“ katfus teha, mis aga sedaforda ei õnnestanud.

28. Higistatakse tfaariaegse määruse kallal, et alla 28 a. wana ohwitser ainult sel korral abielusse tohib astuda, kui tal peale palga weel — muud sissetulekuid on. Keelu wastu effijaid — heidetakse sõjawäest wälja.

Waene on ju „demokraatias“ itka teise jär-
rgu inimene olnud, kui ta ka „ifamaa

kaitaja" oli. Nüüd tahetakse seda seaduslikult kogu ilmale kinnitada.

28. "Tööliste Maja" oksjonile ei ilmunud ostjaid. Nähtavaste ei taha ükski porsui esimene olla tööraha tribunaali süüpingil.

— Beetri tehase oksjonile ei ilmunud samuti ostjaid.

29. "Wõlg" Inglismaale — sõjaväetade ja -moona eest, on nüüd 917 000 naelsterlingi peale kindlaks määratud. "Hea onku" "kiiks" selle juures 6 aasta protsendid — muidugi, et pailaps talle mõne saarekese vastu kingiks.

31. Bölewkiwi kaevanduses tööliste-puudus üliwiletsate töö- ja elamisefingimuste pärast.

Tööliste palgad ja elukallidus Eestis

Sotsiaalne "klassiwõitluse" wõti seisab selles, et kurnaja peab kurnatu raskelt seisukorrast "aru saama" ja seda mõistma. Ja see pole mitte sotfi süü, kui ta isand oma tuapoisi nõuandmist tähele ei pane. Sellepärast arwame, et sotsiaalne "ühendusel" ei ole mingit põhjust oma kiidetud demokraatlikult triiphoonet wiletsamana lasta paista kui ta tööpoolest on, waid ta tahab ainult oma isandad natuke "mõtlema" panna, tuues järgmist kirjeldust:

"Wõrdluselks olgu mõni näitus, kui palju ostime enne söda ühe teatud summa eest, ja kui palju nüüd. Wõtame näiteks praegu 4000-margalise kuupalga (4000-margaline kuupalk on Eestis keskmine mees-tööliste palk. Naistööliste teenivad ligi 3000 m.). Meie marga wäärtus on praegu

1 mark = 1/2 kuldtopikat, sellega wastaks siis praegune 4000 marka endisele 20 rbl. Kui meie aga nüüd selle raha eest kaup ostame, siis näeme, kui palju on tal wäärtust endisega wõrreldes. Enne ostime 20 rubla eest kaunis korraliku ülikonna, praegu maksab sarnane ülikond 8500 marka, sellega 42 rbl 50 f. Siis ostime 20 rbl eest 250 küünart pitsiriet, à 8 f. küünar, nüüd aga maksab sarnane hull riiet 11 250 marka, see oleks kurfi järele 56 rbl 25 f. Enne ostime 20 rbl eest 4 paari saapaid, à 5 rbl paar, praegu maksawad sarnased saapad 6200 marka, see oleks kurfi järele 31 rbl, à 1550 marka paar.

"20 rbl eest ostime enne 20 puuda leiba, sarnane hull leiba maksab praegu 7200 marka, à 360 m. p. Nüütsama ostime 20 rbl eest 66 1/2 naela wõid, à 30 kop, praegu maksame selle wõid eest 8695 marka, oleks jällegi kurfi järele 43 rbl 22 kop. Sealihha saime 20 rbl eest 100 naela, nüüd maksame kurfi järele selle eest 30 rbl. Kartuli tsetwerikust maksime enne 30 kop., nüüd 75—80 kop. Nüütsuguseid näitusi wõiks tuua weelgi, aga aitab sellest."

Tööpoolest aitab — selge pilt.

A R U A N N E

Eestimaa Kommunistilise Partei heaks on annetatud juunikuus:

Sm J. Käspert 10 rubla, sm R. Küla 5 rubla, grupe seltsimehi Kingissepast 12 rubla, Hansen 50 kop., Wiiburi raiooni klubis korraldatud pidust 9 rubla 25 kop., sm Tiik 10 rubla, sm Mangmanni läbi grupe seltsimehi 9 rubla, sm Rääks 50 kop., aerulaewa "Leningradi" meeskonnalt 27 rubla 95 kop.

Seltsimeheliku tänugu vastu wõtnud

EKP Wenemaa esitus

Narwa „Kiir“ ja tema kagistajad (järg)

„Kiire“ kronoloogia

Eelmises nrs awaldatud tabelile lisaks toome siin teated trükiasjade-peawalitsuse aktiiv nr 460 27 X 1913 „Kiire“ järeltulijate „Rahwalehe“ ja „Töö Kiire“ kohta.

Aeg	Wäljaandja	Wastutaw toimetaja	Ilmub
„Rahwaleht“ Narwas			
25. oktoobril 1913	Rakwere maakonna Roela walla liige Heinrich Jaani poeg Koppelas	Wäljaandja	3 korda näd. Franzdorfi tr.
10. detsembril 1913	H. J. Koppelas	Wäljaandja	3 korda näd. Ladu Tennissoni tr., trükk Anwelti tr.

Aeg	Wäljaandja	Wastutaw toimetaja	Ilmub
21. detsembril 1913	Narwa wäikekodanik Robert Jüri poeg Kokasson	Narwa wäikekodanik Gustaw Hansu poeg Hapsalo	3 korda näd. Franzdorfitr.
3. jaanuaril 1914	R. J. Kokasson	G. H. Hapsalo, kolleegiaregistraator Artur Kaarli poeg Sild ja Narwa wäikekodanik Willem Juhani p. Sirel	3 korda näd. Franzdorfitr.
14. jaanuaril 1914	R. J. Kokasson	A. K. Sild ja W. J. Sirel	3 korda näd. Franzdorfi ja Tenissonitr.
„Töö Kiir“ Narwas			
13. märtsil 1914	R. J. Kokasson	G. H. Hapsalo ja W. J. Sirel ja Narwa linna wäikekodanik Johannes Jüri p. Käspert	Iga päew Franzdorfi ja Tenissoni tr.
29. mail 1914	R. J. Kokasson	G. H. Hapsalo, W. J. Sirel, J. J. Käspert ja Marte Magnuse tütar Plaum	Iga päew Tenissoni tr.
26. juunil 1914	Rakwere maakonna Undla walla liige Johannes Augusti poeg Hirsch	Undla walla liige Mart Jaani poeg Treial	Iga päew Tenissoni tr.

„Kiire“ aktist nr 157 (järg)

Peterburi Kuberner. Tema Hiilgusele
1. aprillil 1913. Krahw S. S. Tatistshe-
wile. № 5104.

Armuline Härra

Krahw Sergei Sergeejewitsh!

Teie 20. märtsi kirja nr 4284 tagajärjel teatan Teie Hiilgusele, et ma eestikeelse Narwa lehe „Kiire“ toimetajat administratiivsel teel 200-rublase rahatrahwi ehk kahekuuse arestiga olen karistanud 7. märtsil 28. nrs awaldatud kirjatüki eest ja ühes sellega Narwa politseimeistrile ette olen kirjutanud, sedasama toimetajat Kriminaal-Seaduse paragrahwi 129. ja 73. põhjal kaelakohtulisele wastutusele wõtta tähendatud lehe 15. ja 16. nrs awaldatud kuriteuliku sisuga kirjatükkide eest. Minu sellekohased korraldused olid tehtud samal ajal,¹ kus Teie Hiilguselt nendesamade numbrite kohta käiw kiri tuli. Lisan sellele weel juure, et ma Narwa politseimeistrile mitte küllalt tähelepaneliku järelwalwe üle Narwas ilmuwate eestikeelsete lehtede järele märkuse olen teinud ja talle ette kirjutanud, tulewikus ilmuwate lehtede järele teraselt walwata ja õigel ajal süüdlasi wastutusele wõtta.

Palun Teie Hiilgust wasta wõtta minu täieliku austuse ja truuduse tõendust.

Krahw A. Adlerberg.

„Kiires“ nr 57 (93), neljapäewal 23. mail (5. juunil) 1913 ilmus laul:

Tööline.

Päewal ma wabrikus orjan,
Kasarmus waewlen ma ööd...
Näljaseid kopikuid korjan —
Selleks teen tapwat tööd!

Waewalt kui wähedast walgust
Päik'se-kiir kambrisse toob,
Kuulutab wile töö algust —
Orjuse päewa mul loob...

Külm, niiske ja tahmane tuba,
Halwa õhuga täidetud ruum...
Ma ise ka masinaks muutumas juba...
Rinnas walu... Pea raske ja kuum...

Meister-kubjas see järele walwab,
Et ei saaks „laiselda“ ma;
Sõimusõnu kaela mul salwab,
Kui seda heaks arwab ta...

Ikka ja ikka seesama,
Midagi uut pole siin.
Nii orja, kuni oled kord wana —
Surm ei tule ja elada piin...

Ja oled kord wäeti ja wana,
Siis katsu et minema saad —
Ei „herrad“ sul tasu ei anna,
Ei hooli su saatusest nad. —

Tööta ja orja, päewa pika
Lisaks pead wõtma weel ööd, —
Nõnda edasi, edasi ikka
Kuni leiwapalukest sööd.

Kauaks? Kuid kauem ma orjaks
Mammonal' jääda ei taha —
Kaswõitlejad! Aeg on et kokku end koguks
Ja raputaks orjuseahelad maha...

¹ Krahw lõmitab, nagu näha, oma ülemuse ees niisama nagu iga teinegi wõmm.

M. Pukits saadab sel puhul peawalitsusesse järgmise kirja:

Ajalehes „Kiir“ nr 57 (93) 23. maist 1913 ilmunud laulu „Tööline“ tõlge:

[Järgneb M. Pukitsa tõlge:

„Денно я работаю въ фабрикъ,“]не.]

Selles laulus leides Kriminaal-Seaduse 129. par. 6. p. rikkumist, on mul au selle üle Trükiasjade - Peawalitsusele teatada.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
5. juunil 1913.
№ 7520.

Isandale
Peterburi Kubernerile.

Narwas ilmuwa eestikeelse lehe „Kiire“ nr 57 (93) 23. läinud maist on awaldatud laul „Tööline“, milles wabriku tööline oma elu tumedates wärwides kirjeldades peale muu ütleb [M. Pukitsa tõlkes, 6. salm]:

А доживешь до старости, до слабости,
Тогда убирайся куда хочешь,
„Господа“ никакого награждения не дають.
Не интересуютъ ихъ твоя судьба.

Lõppeb laul järgmise üleskutsega:

До какихъ поръ? Но не хочу я дальше
Остаться рабомъ капитала,
Споборники! Пора уже соединиться
И стряхнуть съ себя цѣпи рабства.

Neis laulu „Tööline“ sõnades nähes Kriminaal-Seaduse 129. par. 6. p. rikkumist, palub Trükiasjade-Peawalitsus Teie Hiilgust ajalehe „Kiire“ järele walwajale isikule ette panna „Kiire“ toimetaja wasta kohtulikku kaebtust tõsta, nagu ka ühtlasi kõikide teiste wasta, kes tähendatud asjas süüdlased woiwad olla, ning ühes sellega korraldust teha, et tulewikus selle lehe järele suurema tähelepane-kuga walwataks.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülem
Krahw Tatistshew.
Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
12. juunil 1913.
№ 7818.

Isandale
Peterburi Kubernerile.

5. [P] aprillil sel aastal teatasite Teie Hiilgus nr 5104 all sellest, et Teie Narwa politseimeistrile ette olete kirjutanud

Narwas ilmuwa eestikeelse lehe „Kiire“ toimetaja wasta Kriminaal-Seaduse par. 73. ja 129. põhjal süüdistust tõsta selle lehe 15. ja 16. nrs awaldatud kuriteu-lise sisuga kirjutuste awaldamise eest. Trükiasjade - Peawalitsus ei ole seni tähendatud ametniku käest teadet selle üle saanud, et nimetatud asjale kohtulik käik oleks antud, sellepärast on mul au Teie Hiilgust alandlikult paluda, Narwa politseimeistrile ette kirjutada, jalamaid Peawalitsusele ära kirja saata teadaandest prokuröriwõimudele „Kiire“ 15. ja 16. numbril wastu kaebtuse tõstmise üle.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülem
Krahw Tatistshew.
Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
12. juunil 1913.
№ 7821.

Isandale
Peterburi Kubernerile.

Ajalehe „Правда“ numbrist 132 (330) 11. juunist sel aastal wäljalõiget Teie saates, milles seisab kiri Narwast peal-kirja all „Toimetajaga ümberkäimine“ ning milles jutustatakse, kuidas Narwas ilmuwa eestikeelse lehe „Kiire“ toimetaja läinud mai 24-dal kohalikku politseijaus-konda kutsutud ja aresti alla wõetud, palub Trükiasjade - Peawalitsus Teie Hiilgust wõimalikult pea teatada tarwilikka tead-meid selle kirjutuse puhul, ühes juure-lisatud wäljalõiget tagasi saates.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülem
Krahw Tatistshew.
Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

S. A. M. Usaldusekiri.
Politsei-Departemangu Direktor. Tema Hiilgusele
12. juunil 1913. Krahw S.S. Tatistshewile.
№ 101001.

Armuline Härra
Krahw Sergei Sergejewitsh!

Politsei - Departemangus on selle üle teated saadud,¹ et Eesti tööliste lehe „Kiire“ toimetus ajalehe „Правда“ toi-

¹ Külap wististe prowokaatori kaudu, sest ega niisugust soowiwaldust kirjateel ei saadud.

metust palub neil kordadel, kui mitte kõik wiimase lehe numbrid konfiskeeritud ei saanud, neid teiste ajalehtede wahel „Kiire“ toimetusele saata. Selle üle on mul au Teie Hiilgusele teatada.

Wõtke wasta, Armuline Härra, minu täieliku austuse ja truuduse awaldust.

Beletski.¹

Trükiasjade-
Peawalitsus.
17. juunil 1913.

Usalduse kiri.
Tema Ekstsellentsile
O. I. Wennendorfile.²

Armuline Härra Oskar Ignatjewitsh!

Mul on au siin Teie Ekstsellentsile saata ärakirja Politsei-Departemangu Direktori usaldusekirjast 12. juunist nr 101001 selle üle, et Narwašilmuwa eestikeelse tööliste lehe „Kiire“ toimetusele nõu annab esimesele oma numbrid teiste lehtede wahel saata neis juhtumistes, kui „Правда“ konfiskeeritud saab, aga mitte wiimase eksemplari.

Wõtke wasta, Armuline Härra, minu tõsise austuse ja truuduse tunnistust.

Krahw Tatistshew.

Trükiasjade-
Peawalitsus.

Tema Hiilgusele
Krahw A. N. Tolstoile.³

Armuline Härra

Krahw Aleksander Nikolajewitsh!

Narwas Eesti keeles ilmuwa lehe „Kiire“ nrs 60 (96) 30. maist sel aastal on ära trükitud kirjatükk „Kindlas kursis“, mis sisaldab terve ria ütelusi, mille ülesandeks on rahwas walitsuse wasta waenulikku wahekorda tekitada. Nii on seal, näituseks, üeldud: „meie näeme poliitikat, mida isegi kadunud Plehwe mustail päiwil harwa leidis.“ „Iseloomulik meie praeguse walitsuse kohta on see, et ta igal sammul enese wasta ka oma põhjusemõttelikka poolehoidjaid üles äritab.“ Seda ütelust tõestatakse sellega, et walitsus progressistide parteid Moskwas ei registreerinud, kuna sellele oma pro-

¹ Rasputini loost kuulus politseidepartemangu-direktor, kelle sisukad memuaarid mõni aasta tagasi trükist ilmusid.

² Peterburi linnapealiku abi ja sellekordne kohuste täitja.

³ Krahw Tolstoi — Peterburi kubeneri kohuste täitja.

grammi poolest sarnane Eesti eduerakond omal ajal Riias registreerimist leidis. „Kuid nüüd on „uued“ ajad“, ütleb ajaleht „Kiir“, „meil on ju nüüd Maklakowi Siseministeerium.“ Politsei tungimise üle Riigiwolikogusse kadettide fraktsiooni istumise ajal rääkides hüiab leht: „Kes piaks armastama seda, kes isegi oma lähemaid naabrid wihkab? Kes piaks tuetama seda, kes millalgi ei mõtle tuetajate peale?“

Selle kõige üle Teile teatades, palun wasta wõtta minu täieliku austuse ja truuduse tõendust.

Krahw Tatistshew.

№ 8075.

19. juunil 1913.

Peterburi Kubeneri
kohuste täitja.
25. juunil 1913.

Tema Hiilgusele
Krahw S. S. Tatistshewile.

Armuline Härra

Krahw Sergei Sergeejewitsh!

Teie kirja tagajärjel — nr 8075 19. juunist sel aastal — teatan Teie Hiilgusele, et minu määrusega 24. juunist sel aastal nr 9337 ajalehe „Kiire“ wastutawale toimetajale, Narwa wäikekodanikule Rudolf Jakowlew¹ Winkelile 500-rublane rahatrahw ehk selle maksmata jätmise korral kolmekuune arest on määratud nimetatud ajalehe nr 60. (96). — 30. läinud maikuu päewast — awaldatud kirjatüki eest, mis elanikkudes waenulikku wahekorda walitsuse wasta äratada.

Palun Teie Hiilgust wasta wõtta tõendust minu täieliku austuse ja truuduse tundest.

Teenistuseks walmis

Krahw Tolstoi.

¹ Kuni 1905. aasta oktoobrini tarwitas trüki-asjade-peawalitsus kirjawahetuses talupoja- ja wäikekodanikuseisusest isikutega järjekindlalt isanimena Iwanow, Jakobow jne, kuna teiste, „kõrgemast“ seisusest isikute kohta Iwanowitsh, Jakobowitsh jne tarwitati. 17. oktoobrist peale kadus see wahe korraga ära, olgugi et „palujad“ endid oma passi ja muude dokumentide järele lihtsalt Iwanowiteks, Jakobowideks jne nimetasid. 1913. aastal on wana wahetegemise-kord uueste ja kindlaste jälle ametlikult maksmata pandud.

M. Pukitsa tõlkes juhtkirjast „Kindlas kursis“ („Kiir“ nr 60 (96), neljapäeval 30. mail (12. juunil 1913) alla kriipsutatud kohad:

„... Ta (töolisteklass) ei lepi enam endise osaga, ta ei taha mitte alandlikuks sõnakuuljaks jääda. Ta tahab ise oma saatuse juht olla...“

...Ka Wenemaa poliitikameestel piaks küll selge olema, et töolisteklassi arenemine meil nii kaugele on jõudnud, kus surweabinõud igasuguse välispidisegi wäärtuse kautawad ja seda liikumist silmanähtawalt kiirendawad, tagant õhutatavad, aga mitte ei takista.

Kuid meie teame wäga hästi, et wõimulolewad klassid mitte kunagi homse päewa ette pole muretsenud. Pärast tänast päewa tulgu kas wõi weeputus!...

... nende poliitika on tõepoolest selle peale sihitud, et seda makswat korda ühiskonna enamusele wastikuks teha, teda wihkama sundida, uut korda ihaldama äratada...

... Wenemaal läheme meie praegu niisuguses kursis kindlalt edasi. Ühelt poolt kaswab wahetpidamata kõige suurema ühiskonnaklassi — töolisteklassi teadwus ja selle klassi rewolutsiooniline meeoleu; teiselt poolt näeme poliitikat, mida isegi õndsas Plehwe mustadel aegadel Wenemaal waewalt ette tuli...

... Et töolisteliikumist taga kiusatakse, see ei ole praeguse walitsuse arwel mitte „suur“ patt. Sellega saawad ka Lääne-Euroopa walitsused toime, sellega saawad ühekorra tingimata toime ka meie wabameelsed kodanlased, kui nad walitsuse tüüri oma kätte saawad. Aga iseloomulik on meie praegusele walitsusele, et ta oma põhjuse mõttelisi poole hoidjaid iga sammu peal enese wasta üles ajab...

... Kuid nüüd on „uued“ ajad. Meil on Maklakowi sisemiste asjade ministerium. Erakond [progressistide] jäeti kinnitamata.

... Paar päewa tagasi tungis politsei riigiwolikogu ruumidesse ja kirjutas ka dettide fraktsioni koosolekul wiibijate nimed üles...

... Kes peab seda armastama, kes isegi kõiki oma lähemaid naabrid wihkab? Kes peab seda toetama, kes kunagi toetajate peale ei mõtle. N. A.“

S. A. M.
Narwa linna
Politseimeister.
25. juunil 1913.
№ 5707.

Trükiasjade-

Peawalitsusele.

Mul on au siin kaasas 5 ära kirja saata kaebtuse tõstmise üle Eesti ajalehe „Kiire“ wasta temas awaldatud kuriteulise sisuga kirjatööde puhul nrs 15, 16, 35, 48, 55, 57 ja 61.

Ajutine Politseimeistri kohuste täitja
[allkirj].

*

Need Narwa politseimeistri kaebtusekirjad, millest neli esimest politseimeistri Schafrowi ja sekretär Tshaplewski, ja wites (17. juunist) politseimeistri kohuste ajutise täitja Freimani ja sekretär Tshaplewski allkirja kannab, on järgmised:

27. martsil 1913.

№ 2763.

Isandale

Tallinna Ringkonnakohtu
Prokuröridele.

Peterburi Kubermangu Ülema Isanda ettekirjutuse tagajärjel, 23. martsist sel aastal nr 3889 all, on mul au, kaasa lisades Narwas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Kiire“ numbrid 15 ja 16 ja tõlkeid nendes awaldatud kirjatükkidest „Märkused lutheri kiriku kohta“, mis on sihitud wihawaenu tekitamiseks lutheri õpetajate ja nende koguduste wahel, Teie Kõrgestsündinut alandlikult paluda korraldust teha selle lehe wastutawa toimetaja Eestimaa kubermangu, Rakwere maakonna, Pada walla talupoja Anton Kaarli poja Armi wastutusele wõtmiseks Kriminaal-Seaduse par. 129. järele, ühtlasi ka nr 16-as awaldatud kirjatüki eest „Ühe prohweti surma puhul“ ja peale selle weel Kriminaal-Seaduse par. 73. järele esimese kirjatüki awaldamise eest, milles ristiisku teutaw ütelus leidub: „muinasjutt Kristusest on meile (s.o. preestritele) heaks sissetuleku hallikaks“.

*

27. martsil 1913.

№ 2780.

Isandale

Tallinna Ringkonnakohtu
Prokuröridele.

Siin kaasas ajalehe „Kiire“ nr 35. ja temas awaldatud kirjatüki tõlget saates palun Teie Kõrgestsündinut korraldust teha tähendatud ajalehe wastutawa toimetaja Rakwere maakonna talupoja Anton Kaarli poja Armi kohtulikule

wastutusele wõtmise üle Kriminaal-Seaduse par. 129 põhjal, sest et tähendatud kirjatükk waenu äratav Narwas asuwa masinaehituse wabriku peremehe ja töölise wahel.

Külleluu katkimurdumise juhtumist tööliste Wamnupiga ei ole olnud.

*

15. mail 1913. Tema Ekstsellentsile
№ 4196. Is. Peterburi Kohtupalati
Prokuröridele.

Raport.

Siin kaasas Narwas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Kiire“ nr 48. ja selles awaldatud kirjatükk „Piiritagant. Saksamaa“ tõlget saates ühes protokolliga tähendatud numbri peale aresti panemise kohta, on mul au Teie Ekstsellentsile teatada, et see aresti alla panemine Peterburi Kubermangu Ülema käsul nr 6689 — 11. maikuu päewast sel aastal — sündis, tähendatud kirjatüki awaldamise tagajärjel. Ühes sellega on mul au paluda Teie Ekstsellentsist olenewaid korraldusi selle üle, et nimetatud ajalehe toimetaja Eestimaa kubermangu, Haapsalu maakonna, Suuremõisa walla talupoja Eduard Juhani poja T a b b a wasta, kes Narwa linnas, Peterburi uul. majas nr 21 elab, süüdistus saaks tõstetud Kriminaal-Seaduse par. 129., p. 2. järele ja ajalehe „Kiire“ nr 48. peale arest kinnitatud.

*

19. mail 1913. Tema Ekstsellentsile
№ 4336 Is. Peterburi
Kohtupalati Prokuröridele.

Raport.

Siin kaasas saates Narwa linnas ilmuwa eestikeelse ajalehe „Kiire“ nr 55 ja temas awaldatud kirjatükkide „Rahwaharidus“ ja „Töökohtades“ wenekeelset tõlget ühes protokolliga 19. maist sel aastal minu poolt „Kiire“ nr 55 peale aresti panemise üle, on mul au paluda Teie Ekstsellentsi asjakohast korraldust tähendatud ajalehe toimetaja, Narwa wäikekodaniku Rudolf Jakobi poja Winkelit wasta, kes elab Narwas Tallinna maanteel majas nr 19, süüdistuse tõstmise üle Kriminaal-Seaduse 129. par. 2. punkti järele kirjatüki „Rahwahari-

duse“ awaldamise eest ja sellesama paragrahwi 6. punkti põhjal kirjatüki „Töökohtades“ eest ja aresti kinnitamise üle kohtu poolt.

*

17. juunil 1913. Tema Kõrgestsündinule
№ 5105. Is. Tallinna Ringkonnakohtu
Prokuröridele.

Siin kaasas saates eestikeelse ajalehe „Kiire“ nr 57 23. maist, milles on trükitud siin tõlkes juure lisatud laul „Tööline“, ja nr 61 1. juunist sel aastal temas awaldatud kirjatüki „Naisorjad“ tõlkega, missugustes kirjatükkides leiduwad Kriminaal-Seaduse 129. par. 6. punktis ette nähtud kuriteu kõik tundemärgid, palun Teie Kõrgestsündinut kohtulikule wastutusele wõtta tähendatud ajalehe toimetajat Narwa wäikekodaniku Rudolf Jakobi poega Winkelit, kes elab Narwa 3. linnajaus Tallinna maanteel majas nr 19, ja artikli „Naisorjade“ autorit H. Hapsalot.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus. Isandale
5. juulil 1913. Peterburi Kubernerihohuste
№ 8777. täitjale.

Narwa Politseimeistri ajutine kohuste täitja saatis 25. läinud juunikuu päewal nr 5707 all Trükiasjade-Peawalitsusesse wiis ära kirja oma kaebtustest Tallinna¹ Ringkonnakohtu Prokuröri nimele eestikeelse ajalehe „Kiire“ numbrite 15, 16, 35, 48, 55, 57 ja 61 kuriteulise sisuga kirjatükkide pärast. Arwesse wõttes, et Trükiasjade-Peawalitsus piab teadma ajakirjade peale aresti panemistest ja wäljaandjate wasta kaebtuste tõstmistest wõimalikult kohe peale nende sammude tegemist, palub Trükiasjade-Peawalitsus alandlikult Teie Hiilgust tarwilikku korraldust teha, et tähendatud ametnik kindlaste silmas piaks nõudmisi, mida sisaldab eneses Trükiasjade-Peawalitsuse ringkiri nr 14704 14. detsembrist 1905.

Trükiasjade-Peawalitsuse Ülema asemel
Nõukogu liige A. Muromtsew.

Asjaajaja kohuste täitja
Krahw Golowin.

¹ Nagu lugeja eelmisel weerul näeb, on nendest kaebtustest kaks tükki Peterburi kohtupalati prokuröridele saadetud — kaebaluste elukoha järele.

Nagu iga truu edasipüüdja teener, laskis ka „tema kõrgestsündinud Martin Iwanowitsh“ teinekord märgist mööda. Nii on tal „Kiire“ 69. (105.) numbri (22. juulist 1913) terwe pikk juhtkiri „Papid ja urwaplaaster“ pealkirja all „Попы и березовая каша“ ümber tõlgitud, kuid ei ole seal mingisuguseid ääremärkusi ega näi ka selle eest toimetust wastutusele olewat wõetud.

S. A. M.
Trükiasjade-
Peawalitsus.
8. juulil 1913.
№ 8860.

Tema Kõrgestsündinud
M. I. Pukitsale.

Trükiasjade - Peawalitsuse Asjaajaja
kohuste täitjal on au, sügawat lugupida-

mist Tema Kõrgestsündinud Martin Iwanowitshile awaldades, sellega Trükiasjade-Peawalitsuse Ülema kohuste täitja käsul Eesti ajalehes „Kiires“ 2. juulil awaldatud kirjatükkide 1) „Kapital ja töölised“ ja 2) „Äriteeenijate kongress“ kohta käiwad märkused saata alandlikuma palwega nende kirjatükkide kohta oma arwamist awaldada.

† [Järgneb]

Kommunistlise Internatsionaali Eesti sektsiooni
väljaanne.

Wastutaw toimetaja H. Pöögelmann

РАБОЧЕЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО „ПРИБОЙ“

Г. ЗИНОВЬЕВ. О большевизации партии коминтерна	цена 10 коп.
„ Международные перспективы и большевизация компартии	30 „
Н. ЛЕНИН. О коминтерне	печ.
„ПУТЬ К КОМИНТЕРНУ“. Сборник статей	75 коп.
Н. РАКОШИ. Итальянский фашизм	35 „
Г. САНДОМИРСКИЙ. Закон фашизма	85 „
И. БАТУЕВ. Проблема Турции	1,10 „
МАКС БЕР. Англия сегодня	35 „
Н. АЛЕКСАНДРОВ и И. БОГОМОЛОВА. Америка	40 „
В. ВИЛЕНСКИЙ-СИБИРЯКОВ. Японский империализм	75 „

Торговый Сектор: Пр. 25 Октября, д. № 52, тел. 217-79.

Отделения во всех районах, киоски на фабриках и заводах.

КУЛУТУСТЕ ИННАД „КЛАССИВОИТЛУСЕС“

Terwe lehekülg 300 rbl, pool lk 150 rbl jne, 1 nonp.-rida ($\frac{1}{3}$ lehekülje laiusel) 1 rbl — Leeningraadis. Teiste linnade kuulutuste ind kahekordne. Ariduse- ja kunstiasutuste ja kirjanduse kuulutuste pool inda. Wäiksed isiklised kuulutused 5 nonp.-rida 50 kop.

Kulutuste wastawõtjatele, kes kuupalgal ei tööta, Leeningraadi kuulutuste pealt 20% ja teiste linna kuulutustest 25% töö ja kulude tasu.

Ajakirja sõbrad, ärge unustage et kuulutused ajakirjale suureks tuetuseks on.

Asutustele ja ettevõtetele kui ka elanikkudele aga on kuulutused teatawaste tarwilikud ja tulusad.

Всесоюзный Профессиональный Союз РАБОЧИХ ТЕКСТИЛЬЩИКОВ

РАЙОННЫЙ КОМИТЕТ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ОБЛАСТИ

Ленинград, Бульвар Профсоюзов № 21. — Телефоны: городские 221-83, 566-72, 564-07, 537-13, 591-82 и 230-79; коммутаторы 40, 61 и 46.

Адрес телеграмм: Ленинград. Союз Текстильщиков.

ДОРОЖНЫЙ КОМИТЕТ

Профессиональн. Союза Работников Железнодорожного Транспорта СССР
Северо-Западных жел. дор. (ДОРПРОФСОЖ)

Ленинград, Площадь Островского, д. № 2 (второй этаж).

		Местн. тел. через коммут. пл. Островского	Городские
Председатель	комн. № 215	19	584-82
Зам. Председателя и Зав. Тариф.-Экон. Отд.	„ № 217	52	533-88
Тарифно-Экон. Отдел	„ № 216	50	—
Ответствен. Секретарь и Зав. Орг. Просв. Отд.	„ № 208	39	592-50
Орган. Просвет. Отд. и ДБ СИТ.	„ № 210	17	—
Инспекция	„ № 213	82	592-49
Бухгалтерия	„ № 214	30	—
Канцелярия	„ № 206	48	—

Профессиональный Союз Рабочих Народного Питания и Общежитий СССР.

г. ЛЕНИНГРАД, наб. Красного Флота, IV этаж.

Телефоны: 187-52, 188-19, 233-48, 233-47 и 233-46.

Ленинградский Губотдел Союза Рабочих Бумажной Промышленности СССР.

Бульвар Профсоюзов, д. № 21.

№№ телефонов: Президиум 585-45. Коммутатор 60.

Ленинградбумтрест

продает

БУМАГУ разных сортов.

ПРАВЛЕНИЕ: Просп. Володарского, № 46.

Тел. отд. продажи 544-50.

ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ МАГАЗИН

Пр. 25 Октября, д. № 64, тел. 528-67.

„Klassiwõitluse“ tellimisi

wõetakse vastu kõigis „Põhja-Trükisõna“ („Севпечать“) tellimiste wastuwõtte kohtades, nil kõigis töökohtades, postikontorites jne, kus ajalehtede ja ajakirjade tellimiste wastuwõtmine on korraldatud.

POHJA-LÄÄNE RAUDTEEDE KAUBANDUSLISED ABI-ETTEWÖTTED

1. Leeningraadi Kaubanduseagentuur.

Leeningraad, 25. Oktoobri pr. nr 60, telef. nr 147-81 ja 184-69. Ladude kontor: Litgowka nr 262, telef. 147-83.

A j a b j ä r g m i s i a s j u :

- Lühikese- ja pikaajaline kauba oid kergendatud tingimistel.
- Igasugune komisjonitalitus kraamiomanikkude ülesandel.

2. Põhja-Lääne Raudteede Leeningraadi Linnajaam.

3. Juuli uulits, nr. 35, telef. 565-29.

Peale kraamiweu talituste reispiletite müük kõigile Põhja-Lääne raudtee sõitulede. Pikkaajaliseks kraamiouks on Leeningraadi Kaubanduseagentuuril ja Linnajaamal laduruumid Leeningraad-Wiit. kaubajaama juures.

3. Külmad ladud (jäakeldrid).

Liha ja piimasaadete rikkimineku eest oimiseks Põhja-Lääne raudteedel on eriti külmad ladud ehitatud: Sshlshhkowo ja Moloskowitsa jaamas piimasaadustele ja Staaraja Russa - Sustshewos lihasaadustele.

4. Linnajaamad reispiletite eelmüügiks, bagasi ja suure ja väikese kiirusega weetawa kraami wastawõtmiseks:

Pihkwa linnas, Gubispolkom, tel. 141.

Nowgorodi linnas, Uritski uul., m. nr. 2, tel. 93.

Röbinski linnas, Leenini prosp., Preobrashenski pereuuloki nurgal, nr 23/1.

LINNA RAUDTEEDE WALITSUS

teatab kõigile, et 20. augustist s. a. tramwai nr. 9 tee Balti waksali asemel Narwa wärawatest algab järgmiste maksujauskondadega:

7-kopikane maks:

1. Soome waksalist 25. Oktoobri prospektini.
2. Kiirtohnaja uul. — Sotsialistitsheskaja uul.
3. 25. Okt. prosp. — tehnoloogialinstituut.
4. Sotsialistitsheskaja uul. — Balti waksal.
5. Tehnoloogialinstituut — Narwa wärawad.

10-kopikane maks:

Narwa wärawad — 25. Oktoobri prosp.

Kogu tee 15 kopikat.

ЛЕСЗАГ

(Лесо-Заготовительный п/о.
Г. Л. О.)

Моховая, д. 40

продает ДРОВА

Ленинградское Отделение „СИБТОРГ“ Почтовый адрес: ЛЕНИНГРАД,
Просп. 25 Октября, 20, кв. 17

Ленинградское Отделение „СИБТОРГ“ ведег операции в Сев.-Зел. области по продаже продуктов Сибирского сельского хозяйства — хлебо-фураж, мясо, масло, дичь, etc. и изделий Сибирской промышленности — валенная обувь, полушубки и т. д. Продажа только оптовая.

Отделение закупает: фарфоровую и фаянсовую посуду, скобяной товар и кондитерские изделия, охотничьи принадлежности, обувь, текстиль и вообще продукцию трестов и госпредприятий Сев.-Зап. области.

Телеграфный адрес: Ленинград СИБТОРГ. — Телефоны: 5-89-94, 6-32-37 и 6-06-04.

Rahwuswaheline Raamatukauplus

Kirjandust igas keeles

MAJOOROWI (end. Wosnessenski) PROSPEKT nr 21

ЛЕНИНГРАДСКОЕ
ТОВАРИЩЕСТВО

ОТВЕТСТВЕННОГО ТРУДА

Учреждено из членов бывших Биржевых Артелей на основании декрета Совнаркома от 25 ноября 1921 г., подтвержд. постановлениями Совнаркома СССР от 4 и 18 ноября 1924 г.

ПРАВЛЕНИЕ Т-ва в ЛЕНИНГРАДЕ — ул. Герцена (Морская), д. 36.
Телефоны: 187-79, 187-80, 529-68, 581-99.

Отделения Товарищества, агентства и уполномоченные во всех крупных городах С. С. С. Р.

Условный телеграфный адрес Правления и Отделений: ЛЕНИНГРАДТОТ.

Товарищество обслуживает все главные государственные учреждения, кооперативные и частные предприятия.

Экспедиторский отдел принимает поручения: по очистке и оплате пошлин, доставке груза адресатам, страхованию грузов и товаров, хранению товаров и т. д.

„ПРОМВОЕНХОЗ“ Л. В. О. ^{ПО}

Проспект 25-го Октября, д. № 4, кв. 5. — Телефон 1-86-52.

ИЗГОТОВЛЯЕТ

На Военно-Подковном Заводе (б. Носсель), В. О., 17 линия, д. 52/54:
ПОДКОВЫ, ГВОЗДИ, ШИПЫ и ПРИНИМАЕТ ЗАКАЗЫ на
СЛЕСАРНО - МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ РАБОТЫ. — Тел. 1-76-86.

На Фабрике Металлических Изделий (б. Бух), В. О., 5 линия, д. 20:
ПУГОВИЦЫ, КРЮЧКИ, ПЕТЛИ, всякого рода ЗНАЧКИ,
ЦИРКУЛИ для карандашей, КАРАНДАШЕДЕРЖАТЕЛИ,
КАТУШКИ для пишущих машин, ПРОВОЛОЧНЫЕ СКРЕПЫ
и ПРИНИМАЕТ ЗАКАЗЫ на др. МЕТАЛЛО-ШТАМПОВОЧ-
НЫЕ ИЗДЕЛИЯ. — Тел. 2-29-39.

ТРАНСПОРТНОЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЕ ОБЩЕСТВО ВОДНИКОВ ^{Сев.-Зап. Области} (ТПО водников).

Ленинград, В. О., 2 линия № 9.

Телефоны: 162-49, 543-59, 599-97.

Предприятия по Ленинграду и в Отделениях.

По городу ЛЕНИНГРАДУ.

1. Правление, В. О., 2 линия, № 9.	8. Пивная № 1, Воскресенский просп., угол Кирочной, № 17.
2. Магазин № 1, Воскресенский пр., № 17.	9. Пивная № 2, В. О., 6 линия, № 29/28.
3. Магазин № 4, В. О., 7 линия, № 38.	10. Склад № 1, ул. Воинова, № 26.
4. Лавка № 7, уг. Герцена, № 29.	11. Гараж, ул. Воинова, № 26.
5. Лавка № 8, Пет. ст., Петровский пр., № 4.	12. Конбаза, ул. Чайковская, № 46.
6. Лавка № 9, База буксирных пароходов, Университетская набережная.	13. Столовая, ул. Герцена, № 35.
7. Ларек № 1, фабрика „Красный Водник“.	14. Ларек № 10/50 и 51, В. О., Андреевск. рынок

С открытием зимнего сезона
ЖИЗНЬ ИСКУССТВА
значительно расширяет отделы
статей, рецензий, иллюстраций,
театральной хроники и кино.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:
во всех почтовых отделениях С. С. С. Р.
На 1 год — 12 руб. | На 3 мес. — 3 руб.
„ 1/2 года — 6 „ | „ 1 „ — 1 „
==== За границу 2 рубля. ====

Адрес Редакции и Главной Конторы:
ЛЕНИНГРАД, ул Плеханова, 2. МОСКВА, Страстной бульвар, 4.

СЕВЕРО-ЗАПАДНОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ТОРГОВОЕ ОБЩЕСТВО

„СЕВЗАПТОРГ“

Правление: Ленинград, Просп. 25-го Октября, д. № 30,
тел. 555-32, 591-04, 555-31, 555-33.

Генеральные Представительства на Сев.-Зап. Область:

ЮГОСТАЛИ, УКРМАХОТРЕСТА, ЧЕРКАССКОЙ ГОС. ТАВ. МАХОР.
ФАБРИКИ, „ПЕРСВНЕШТОРГА“ и Торгового О-ва „ШАРК“ в Персии.

КОНТОРЫ: в Москве, Новониколаевске, Ташкенте и Харькове.

ОТДЕЛЕНИЯ: в Омске и Иркутске.

ПРОИЗВОДИТ ПРОДАЖУ:

Фабрично-заводского оборудования и инструмента, сортового, шинного, кровельного и строительного железа (швеллера и балки). Цветных металлов. Гвоздей: проволочных, обойных, штукатурных, барочных, текса. Болтов, гаек, шплинтов, винтов, шурупов. Скобянного товара: домашних, оконных, дверных и печных приборов. Водо- и паропроводной арматуры. Инструментов, станков, двигателей, мельничных поставов. Насосов. Ремней. Азбестовых изделий — толи, руберойда. Шлифовальных кругов, шкурки и брусьев. Противопожарных принадлежностей и проч. металлического товара.

ИМПОРТНЫХ и РУССКИХ ХИМИЧЕСКИХ ТОВАРОВ:

анилиновых красок, камеди, гарпиуса, парафина, квебраха, кислот, содовых продуктов, квасцов, купороса, хромпика, целлюлозы, глинозема, хлорной извести, строительных материалов. РАЗНОГО ОКОННОГО СТЕКЛА.

ЗЕРКАЛА и ЗЕРКАЛЬНЫЕ СТЕКЛА собственной фабрики.

КОЖИ, ОБУВИ и ГАЛОШ.

Всевозможной мануфактуры, клеенки, бумаги и бумажных изделий, табачных изделий, махорки и сухих фруктов.

ИМПОРТИРУЕТ промышленное оборудование, сырье и материалы.

Ametipuhkusele
wõtke kaasa

FOTO-АПАРААТ

Puhkeagadel ehk puhkepäewadel ei ole tele mõnu
tälelik, kui teil pole kaasas FOTO-АПАРААТИ.

Meie foto-aparaadid parematest väljamaa wabrikutest on nii lihtsad pruukida, et ka see, kes päewapildistamisega eladesgi pole tegemist teinud, kohe korrapealt ilma misgisuguse ettewalmistuseeta nendega suurepäralisi üleswõtteid wõib teha.

Neid on müügil 6 rublast alates.

Täleliku abiristade koguga, et piltisi täitsa walmis
teha: 12 rbl, 14 rbl, 17 rbl, 35 rbl ja kallimad.

Organisatsioonidele, kui ka töölilistele ja teenijatele osakaupa
maksuga asutuste wastutusel.

SEWSAPKINO — Leeningraad.

I Riikline Foto-Kino-magasin: Oktoobri pr. 80, tel. 562-51.

II Riikline Foto-magasin: Sheljaabowi uul. 19, tel. 130-19.

Osakond HARKOWIS.

ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЕ ОБЩЕСТВО

„КРАСНАЯ ЗВЕЗДА“

ПРАВЛЕНИЕ: Комиссаровская, № 7, тел. 182-72.

МАГАЗИНЫ:

- 1) Апраксин двор, Александровская линия № 36 и
- 2) Апраксин двор, Мариинская линия № 4.

Большой выбор ШЕРСТЯНЫХ и БУ-
МАЖНЫХ ТКАНЕЙ всех трестов.

Цены ниже рыночных. Просьба зайти и убедиться.

„KLASSIWÖITLUSE“

üksik nr maksab 25 kop.,
tellijatele 15 kop. Kaksik-
numbri ind kahekordne.

Igas kuus ilmub kaks numb-
rit ehk üks kaksiknummer

ЛЕНИНГРАДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТАБАЧНЫЙ ТРЕСТ

ПРАВЛЕНИЕ: Ленинград, просп. Володарского, № 51-а

ПРЕДЛАГАЕТ:

ПАПИРОСЫ, ТАБАКИ и ТРУБОЧНЫЕ ТАБАКИ,
приготовл. из высших отборных сортов сухумских, кавказских
и крымских табаков.

ПАПИРОСЫ ИЗВЕСТНЫХ МАРК:

ЭЛЬТЕТЕ, СТАНДАРТ, ГОСБАНК, ЭКСТРА,
ВЫСТАВОЧНЫЕ, ЛЕНИНГРАДСКИЕ, ОСМАН,
ЗЕФИР, НЕВА, № 6, САФО, ЗАКАЗНЫЕ,
ЛЮБИТЕЛЬСКИЕ, СПЕЦИАЛЬНЫЕ и прочие.

Требуйте везде и всюду наши папиросы.

ОТДЕЛЕНИЯ: в МОСКВЕ, САМАРЕ, СВЕРДЛОВСКЕ, НОВНИКОЛАЕВСКЕ,
ОМСКЕ и ИРКУТСКЕ.

Телеграфн. адрес: **ЕЛЬТЕТ**

LEENINGRAADI

LOOMA-

AED

Fr. R.
Käsitööstuse nim.
Eesti NSV Riiklik
Kasvatuskogu

17. juunil s. a. tuli uus saadetus loome
Askaadia Noowast.

**BIISONISÖNNID, JAANA-
LINNUD, LAAMAD,**
kaua aega loomaaias puuduvad
SEBRAO.

Kõik loomad on lahtistes puurides.
Nädala- ja muil pühadel laste sõidutamise
ponnidega ja eeslitega ratsa ja kalessides.

*Aed on avatud iga päeva kell 11-st
kuni öödeviikuni. — Loomade sööt-
mine päeval kell 5.*

Sisseminekumaks 37 kop. Lapsed ja pu-
naseväelased 21 kop. — Esmaspäeval
ekskursioonid innata. Teistel päeval
50% piletiinnast.

Kassas müügil piltidega loomaia juht.
Ind 25 kopikat.

ЛЕНИНГРАДТЕКСТИЛЬ

WALITSUS: LEENINGRAAD, 25. Oktoobri prosp., m. nr 12

Ladud ja väikemüügimagaasiinid: LEENINGRAADIS, MOSKVAS
ja ROSTOWIS-DOONI-ÄÄRES.

Telegraafiaadress: **Нитки**

SUUR WALIK:

KALEWIT ja WILLASEID KAUPASI.
PUUWILLARIIEET.

TRIKOO-, SUKA- ja KARDINA-TÖÖSAADUSI.
SPORDI ÜLIKONDE ja PESU.

OMBLUSENIITI.

EEGELDAMISE-PUUWILLAST ja POOLWIL-
LAST (WIIGOONI-) LONGA.

==== MÜÜK ====
WÄIKSEL JA SUUREL MÖEDUL

С. С. С. Р.

Государств. Лесопромышленный и Лесоэкспортный Трест
Северо-Западной Области

„СЕВЗАПЛЕС“

ЗАВОДЫ и ЛЕСНЫЕ СКЛАДЫ в губерниях: Ленинградской, Новгородской, Череповецкой и
в Карельской Республике

ПРОДАЖА ЛЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ: досок, пропсов, балансов, брусьев, шпунтованных,
строганных и прочих лесных материалов. — Принимаются заказы на годовые поставки
и отдельные поручения.

ПРОДАЖА БУМАГИ ф-ки им. тов. ЛЕНИНА (б. Дубровки).

Для заводов обращаться в Правление: Ленинград, кан. Грибоедова (б. Екатерининск. кан.) № 6.
Адрес для телеграмм: СЕВЗАПЛЕС Ленинград.

ГОСТРЕСТ

„ЦЕНТРОПРОБИЗОЛЬ“

предлагает к срочной реализации нижеследующее
имущество:

паро-динамо постоянного тока, электро-моторы постоянного и однофазного тока, паро-
вые Ланкаширские котлы, паровые машины, нефтяные двигатели, измерительные при-
боры и реостаты постоянного тока, купорочные станки (ручные и приводные), формы
для стекольного производства, станки для изготовления стекольной шерсти, транс-
миссионные валы, шкивы и пр.

За всеми справками обращаться в Правление:

кан. Грибоедова, 6-2, 5-й эт. Тел. Техн-Производ. Отдела № 572-18.

Правление „ЦЕНТРОПРОБИЗОЛЬ“

СЕВЕРО-ЗАПАДНЫЙ ОБЛАСТНОЙ СОЮЗ КООПЕРАТИВОВ

„СЕВЗАПСОЮЗ“

Ул. ГЕРЦЕНА (б. Морская) 3/5.

Ул. ГЕРЦЕНА (б. Морская) 3/5.

Тел. Правления: коммут. 157-88, 136-30, 156-28 и добав. с № 16 до 40.

Производит заготовку и продает: сельско-хозяйственных продуктов и сырья (мясо, рыба, битая птица, дичь, сливочное масло, сыр, яйца, овощи, сено, овес, лен, пушнина, кожсырья, щетина, оленья шерсть, конский волос, льняное семя и проч.).

Снабжает кооперативные организации Сев.-Зап обл. продуктами первой необходимости и товарами широкого потребления.

Имеет книжный склад.

Экспортирует за границу: лен, пушнину, кожсырье, щетину, конский волос, оленью шерсть.

ЛЕНИНГРАДСКИЙ СОЮЗ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ ОБЩЕСТВ

Л.С.П.О.

Адрес — ЦЕНТР — Ленинград, Наб. Рошалья, дом № 8.

МОСКОВСКАЯ КОНТОРА — Москва, Внешний проезд Чистопрудного бульвара, д. № 17.

Объединяет 20 первичных потребительских кооперативов и имеет собственную сеть торговых и производственных предприятий:

СТОЛОВЫХ — 19.

РОЗНИЧНАЯ ТОРГОВЛЯ: универсалов — 2, продмагазинов — 6, обувной магазин — 1, мануфактурный магазин — 1, бельевой магазин — 1, булочных 127 и ларьки на всех рынках Ленинграда.

ОПТОВАЯ ТОРГОВЛЯ: склады бывш. Растеряева, мясн. оптов. торговля — 3, овощных лабазов — 2, ячно-маслянных — 2, бакалейных — 6, фруктовых — 1, продбаз — 2, винный склад — 1.

ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: пивозаводов — 2, колбасных заводов — 2, хлебозаводов и пекарень — 13, макаронная фабр. — 1, техн.-химич. завод — 1, типография — 1, стекольный завод — 1, молочных ферм — 4, совхозов — 2, дровяных складов — 4, конский завод — 1, тренировочная конюшня — 1.

Коммерческо-Вспомогательные Предприятия Управления Северо-Западных жел. д.

1. Ленинградское Коммерческое Агентство.

Ленинград, пр. 25 Октября № 60, тел. №№ 147-81 и 184-69. Контора складов: Лиговка 262, тел. 147-83.

ПРОИЗВОДИТ СЛЕДУЮЩИЕ ОПЕРАЦИИ:

- а) Краткосрочное и долгосрочное хранение грузов, на льготных условиях.
- б) Всякого рода комиссионные поручения грузохозяев.

2. Ленинградская Городская Станция Сев.-Зап. жел. дор.

Улица 3 Июля, д. № 35, тел. 565-29.

Кроме грузовых операций производит продажу пассажирских билетов на все пригородные поезда Сев.-Зап. жел. дор.

Для долгосрочного хранения грузов в распоряжении Ленинградского Коммерческого Агентства и Горстанции имеются при товарной станции Ленинград Вит. складочные помещения.

3. Холодные склады (ледяного охлаждения).

В целях предохранения от порчи мяса и молочных грузов при перевозке на Сев.-Зап. жел. дор. построены специальные холодные склады, на станциях Шишково и Молосковицы для молочных и Старая Русса—Сушево для мясных грузов.

4. Городские станции для операций по предварительной продаже пасс. билетов, приему багажа и грузов пасс. и малой скорости:

- а) в гор. Пскове — Губисполком, тел. № 141.
- „ „ Новгороде — ул. Урицкого, д. № 2, тел. 93.
- „ „ Рыбинске — просп. Ленина, уг. Преображенского пер., № 23/1.